

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Sociální podnikání a jeho rozvoj v Jihočeském kraji

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Bc. Linda Valášková

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Renata Švestková, Ph.D.

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „Sociální podnikání a jeho rozvoj v Jihočeském kraji“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2019

.....

Poděkování

Touto cestou bych v první řadě ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní Mgr. Ing. Renatě Švestkové, Ph.D. za její vstřícnost, užitečné rady, hodnotné připomínky, výborné vedení práce a zároveň ponechání volné ruky. Dále bych ráda poděkovala všem informantům ze sociálních podniků zúčastněných na mém výzkumu za jejich cenný čas, vřelé přijetí, otevřenost a ochotu projevenou při poskytování rozhovorů. Nakonec bych ráda poděkovala především mé přítelkyni, přátelům a rodině za podporu a povzbuzení nejen při psaní této práce, ale i během celého mého studia.

Sociální podnikání a jeho rozvoj v Jihočeském kraji

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá sociálním podnikáním a klade si za cíl zmapovat stav existujících sociálních podniků v Jihočeském kraji a zjistit, zda splňují podmínky stanovené ve Věcném záměru zákona o sociálním podnikání. Dílčím cílem práce je otevřít dialog o legislativní úpravě sociálních podniků.

Pro naplnění cílů byla použita kvalitativní výzkumná strategie, metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru, který byl veden s jednotlivými vedoucími pracovníky zkoumaných sociálních podniků. Výzkumný vzorek byl stanoven účelovým vzorkováním a dále získáván technikou snowball, přičemž do výzkumu se zapojilo celkem sedm sociálních podniků působících v Jihočeském kraji.

Práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část práce představuje sociální podnikání jako takové a pro správně pochopení ho začleňuje do kontextu sociální ekonomiky. V praktické části práce jsou představeny dotační projekty v Jihočeském kraji podpořené Evropským sociálním fondem z výzvy č. 129 „Podpora sociálního podnikání“ a popsány jednotlivé sociální podniky zapojené do výzkumu. Dále jsou analyzovány a komparovány odpovědi informantů na jednotlivé otázky z rozhovorů. V poslední části je zhodnoceno naplnění cílů práce a jsou zodpovězeny výzkumné otázky týkající se naplňování podmínek a názoru vedoucích pracovníků sociálních podniků v Jihočeském kraji na Věcný záměr zákona o sociálním podnikání.

Přínos práce je spatřován v nalezení odpovědi na potřebu legislativního ukotvení sociálního podnikání z pohledu vedoucích pracovníků sociálních podniků v Jihočeském kraji. Práce dále poskytuje zpětnou vazbu zkoumaným podnikům, zda naplňují podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání. Široké veřejnosti poté práce zprostředkuje ucelený přehled o sociálním podnikání a sociálních podnicích, ať už obecně či konkrétně v Jihočeském kraji.

Klíčová slova: sociální ekonomika; sociální podnikání; sociální podnik; sociální podnikatel

Social Entrepreneurship and its Development in the South Bohemian Region

Abstract

This bachelor thesis deals with social entrepreneurship and its aim is to map the state of existing social enterprises in the South Bohemian region and to find out whether they meet the conditions set out in the Factual Intention of the Social Entrepreneurship Act. The partial goal of the thesis is to open a dialogue on the legislative regulation of social enterprises.

A qualitative research strategy, a questioning method and a semi-structured interview technique were conducted to meet the objectives. The research sample was determined by purposeful sampling and further obtained by the snowball method. Seven social enterprises operating in the South Bohemian Region participated in the research.

The thesis consists of theoretical and practical part. The theoretical part of the thesis introduces social entrepreneurship as such and incorporates it into the context of social economy for proper understanding. In the practical part of the thesis there are presented grant projects in the South Bohemian Region supported by the European Social Fund from the call for Support of Social Entrepreneurship and described individual social enterprises involved in the research. Furthermore, the answers of informants to individual questions from interviews are analyzed and compared. The last part evaluates the fulfillment of the goals of the thesis and answers the research questions concerning the fulfillment of conditions and the opinion of the managers of social enterprises in the South Bohemian Region on the Factual Intention of the Social Entrepreneurship Act.

The contribution of the work is seen in finding the answer to the need for legislative anchoring of social entrepreneurship from the perspective of managers of social enterprises in the South Bohemian Region. The thesis also provides feedback to the enterprises concerned whether they fulfill the conditions of the Factual Intention of the Social Business Act. The general public will then get a comprehensive overview of social entrepreneurship and social enterprises, whether in general or in the South Bohemian Region.

Key words: social economy; social entrepreneurship; social enterprise; social entrepreneur

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	LITERÁRNÍ PŘEHLED	10
2.1	Sociální ekonomika	10
2.1.1	Charakteristika sociální ekonomiky	10
2.1.2	Subjekty sociální ekonomiky	12
2.1.3	Pilíře sociální ekonomiky – trojí prospěch	13
2.1.4	Mezinárodní výzkumné společnosti	13
2.2	Sociální podnikání	14
2.2.1	Charakteristika sociálního podnikání	14
2.2.2	Sociální podnikání v České republice	15
2.2.3	Legislativní úprava sociálního podnikání v České republice	15
2.2.4	Podpora sociálního podnikání a možnosti získání financí v ČR	18
2.3	Sociální podnik	21
2.3.1	Charakteristika sociálního a integračního sociálního podniku	21
2.3.2	Sociální podnikatel	23
2.3.3	Principy sociálního podniku	24
2.3.4	Indikátory sociálního podniku	25
2.3.5	Právní formy podnikání sociálních podniků v České republice	26
2.3.6	Aktuální situace v České republice	28
2.4	Sociální podnikání a sociální podniky v Evropě a zahraničí	29
2.4.1	Evropa a Evropská unie	29
2.4.2	Spojené státy americké	31
2.4.3	Čína	31
2.4.4	Rozvojové země	32
3	CÍLE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY, OPERACIONALIZACE POJMŮ	33
3.1	Cíle	33
3.2	Výzkumné otázky	33
3.3	Operacionalizace pojmů	33
4	METODIKA	35
4.1	Výběrový soubor	36
4.2	Realizace výzkumu	37
5	VÝSLEDKY	39

5.1	Výsledky získané sekundární analýzou dat.....	39
5.1.1	Projekty Operačního programu zaměstnanost 2014-2020 v oblasti rozvoje sektoru sociální ekonomiky v Jihočeském kraji	39
5.1.2	Přehled sociálních podniků zahrnutých do výzkumu.....	42
5.2	Výsledky získané kvalitativním výzkumem	44
5.2.1	Všeobecné informace	44
5.2.2	Podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání.....	52
5.2.3	Názor na legislativní úpravu sociálního podnikání.....	58
5.3	Shrnutí výsledků.....	61
6	DISKUSE.....	63
7	ZÁVĚR A DOPORUČENÍ.....	69
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	73
	SEZNAM TABULEK A SCHÉMAT	
	PŘÍLOHY	
	Příloha 1 – Část Věcného záměru zákona o sociálním podnikání	
	Příloha 2 – Polostrukturovaný rozhovor	
	Příloha 3 – Informovaný souhlas	
	Příloha 4 – Seznam sociálních podniků v Jihočeském kraji	
	SEZNAM ZKRATEK	

1 ÚVOD

V posledních několika letech se sociální byznys rozvinul z pouhého nápadu v živoucí, rychle rostoucí skutečnost. Už nyní zlepšuje životy mnoha lidí a je na vzestupu do jednoho z nejdůležitějších společenských a ekonomických trendů.

Muhammad Yunus, nositel Nobelovy ceny za mír

Tímto výrokem bych chtěla uvést svou bakalářskou práci na téma „Sociální podnikání a jeho rozvoj v Jihočeském kraji“, jelikož výborně vystihuje dynamičnost vývoje sociálního podnikání a jeho důležitost ve společnosti. Sociální podnikání se vyvíjí už spoustu let, ať již vědomě či z prosté přirozenosti zejména pracovníků z neziskových organizací, kteří tak reagují na potřeby svých klientů či jiných organizací a jednotlivců v reakci na místní potřeby obyvatel.

Tento pojem v posledních letech nabývá na významu nejen ve světě, ale i u nás. Problémem je, že v České republice neexistuje jednotná právní úprava jak definičních pojmů sociálního podnikání, tak dalších záležitostí týkajících se zejména podpory sociálních podnikatelů v přístupu k informacím, finančním prostředkům, výhodám apod. Sociální podnikání je přitom velmi přínosné – a to jak pro společnost, tak pro stát. Po potřebě právní regulace volají nejen samotné sociální podniky, ale i finanční instituce poskytující sociálním podnikům podporu či veřejná správa.

Sociální podniky významně přispívají k zajištění lokálního a environmentálního prospěchu, čímž pomáhají v regionálním rozvoji, dlouhodobé udržitelnosti a ochraně životního prostředí. Zaslouhují se ovšem zejména o zaměstnávání osob se zdravotním či sociálním znevýhodněním. Tím pomáhají snižovat nezaměstnanost, zapojují osoby se znevýhodněním na trh práce, což těmto osobám dodává sebevědomí a umožňuje jim dosažení menší závislosti na státní sociální podpoře. Lidé neztrácejí pracovní návyky, cítí se být užitečními, mohou se podílet na vytváření společenských hodnot. Sociální podniky, jak je již z názvu patrné, jsou zakládány za účelem dosažení zisku, ale s rozdílným cílem oproti komerčnímu podnikání – vykonávat společensky prospěšnou činnost. Musí tedy dokázat skloubit obě tyto roviny, proto je zapotřebí, aby stát vyvinul legislativu, která těmto podnikům poskytne podporu a sjednotí dosud roztržštěnou agendu.

Svou bakalářskou práci jsem proto cílila nejen na zjištění aktuálního stavu jihočeských sociálních podniků, ale také na zjištění názorů vedoucích pracovníků sociálních podniků na nutnost právní úpravy této problematiky. Jelikož již dva roky existuje Věcný záměr zákona o sociálním podnikání, který nastiňuje, jak by připravovaný zákon mohl vypadat, a to včetně podmínek, které by sociální podniky musely splňovat, rozhodla jsem se zaměřit i na něj. Zjišťovala jsem tedy také, zda sociální podniky aktuálně splňují podmínky stanovené Věcným záměrem zákona o sociálním podnikání pro získání statusu sociálního podniku. Chystaný zákon by měl sjednotit právní prostředí, definovat sociální podnik, zakotvit výhody určené pro sociální podniky a stanovit správce agendy, kterým by mělo být Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Uvedených cílů práce bude dosaženo kvalitativním výzkumem technikou polostrukturovaných rozhovorů. Snahou bude shromáždit co nejvíce názorů na nutnost legislativního ukotvení sociálního podnikání a zároveň zjistit maximum informací o sociálních podnicích působících v Jihočeském kraji. Těm by měla práce nastavit pomyslné zrcadlo, ve kterém se odrážejí jejich úspěchy a nedostatky. Dále bude dbáno na kvalitní teoretický popis problematiky, aby byla práce přínosem také pro širokou veřejnost.

Téma sociálního podnikání jsem si vybrala intuitivně vzhledem k sociálnímu zaměření mého stávajícího oboru a ekonomickému zaměření studia předchozího v oboru obchodního podnikání. Sama jsem chtěla do této problematiky více nahlédnout, jelikož bych se jednou ráda, po nasbírání potřebných poznatků a zkušeností v praxi, vydala tímto směrem. Zkušenosti a poznatky účastníků výzkumu pro mě proto budou velkým přínosem do budoucna.

2 LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1 Sociální ekonomika

2.1.1 Charakteristika sociální ekonomiky

Před vymezením sociálního podnikání je potřeba si tento pojem ukotvit do širších souvislostí. Proto je nezbytné definovat sociální ekonomiku, jíž je sociální podnikání součástí a v podobě sociálních podniků je i jedním z jejích subjektů.

Sociální ekonomika se jako termín poprvé objevila ve 30. letech 19. století ve Francii. Kvůli existenci sociálního státu byla ve značné části 20. století upozaděna a znovu se začala dostávat do popředí v posledních desetiletích 20. století, a to právě v souvislosti s krizí sociálního státu v západní Evropě. Sociální stát není schopen reagovat například na dlouhodobou nezaměstnanost, sociální exkluzi, nedokáže udržet stabilitu životní úrovně osob v důchodovém věku, zajistit udržitelný rozvoj apod. (Dohnalová, Průša et al., 2011).

Sociální ekonomika spadá pod tzv. třetí sektor, který se u nás nejčastěji označuje jako neziskový, občanský či dobrovolnický sektor. Jedná se o veřejný prostor, do kterého se řadí nejen neziskové organizace, ale i další subjekty sociální ekonomiky (viz další podkapitola). Společně s veřejným a tržním sektorem tvoří národní hospodářství (Dohnalová et al., 2012). Od občanského sektoru se sociální ekonomika odlišuje existencí podniků různých právních forem tak, jako je tomu u tržního sektoru, včetně obchodních společností a družstev, ale i osob samostatně výdělečně činných (Deverová, Dohnalová, Legnerová, Pospíšilová, 2015).

Dohnalová et al. (2012) definují sociální ekonomiku jako souhrn činností, které jsou uskutečňovány různými typy subjektů, přičemž jejich cílem je prostřednictvím podnikání nebo podpory podnikání poskytnout službu svým členům nebo komunitě. Shrnutím podstaty sociální ekonomiky by poté bylo, že dokáže zkombinovat ziskovost a solidaritu, vytvořit kvalitní pracovní místa, podporovat soudržnost na ekonomické, sociální a regionální úrovni a posiluje sociální kapitál¹. Hunčová (2010) dodává, že sociální ekonomika má za cíl dosáhnout společensky prospěšných cílů, které spatřuje především

---

¹ Sociální kapitál je chápán jako suma využitelných zdrojů získaných díky kontaktům, stykům známostem a sdružováním se v organizacích, které může člověk využít ku svému prospěchu; stojí na hodnotách vzájemnosti a důvěry (Anheier, 2005).

v oblasti zaměstnanosti a rozvoji regionů. Kromě zaměstnání či jiných požitků poskytuje sociální ekonomika občanům sílu a konkurenceschopnost, posiluje jejich sebedůvěru a sociální kapitál (Hunčová, 2010).

Tematická síť pro sociální ekonomiku (© 2018, dále jen „TESSEA“), jejíž definice jsou obecně přijímané v českém prostředí od roku 2011, definuje sociální ekonomiku jako souhrn činností, které uskutečňují subjekty sociální ekonomiky. Cílem těchto subjektů je zvýšit zaměstnanost v lokálních podmínkách či zabezpečit další potřeby či cíle komunity v oblasti ekonomické, sociální, kulturní a environmentální (TESSEA, © 2018). *Nezávislost managementu je základní odlišností subjektů sociální ekonomiky od subjektů veřejného sektoru* (Dohnalová, Průša et al., 2011, s. 32).

Dle Dohnalové et al. (2012) roste význam sociální ekonomiky zejména proto, že má schopnost inovativně reagovat na sociální potřeby společnosti. Sociální ekonomika poskytuje nový zdroj výkonnosti ekonomiky a jiné možnosti řešení sociální péče, kterou neposkytuje stát (Hunčová, 2010).

Subjekty sociální ekonomiky jsou stále více schopny provádět změny v oblastech od ekonomického vývoje až po regulaci životního prostředí. Tím významně doplňují současnou tržní ekonomiku, protože pomáhají transformovat vládní funkce a usnadňovat poskytování veřejných služeb, a také rozšiřovat účast občanů (Lai, Zhou, 2017). Sociální ekonomika dokáže také řešit problémy sociálního státu nebo zmírnit důsledky ekonomické krize například poskytnutím zaměstnání osobám dosud závislým na sociálních dávkách, či využíváním místních lidských i jiných zdrojů (Deverová, Dohnalová, Legnerová, Pospíšilová, 2015).

S rostoucí globalizací je velmi důležité podporovat právě lokální rozměr života lidí. Místní drobní podnikatelé jsou poškozováni ze strany nadnárodních společností a velkých řetězců, kteří si mohou díky své velké ekonomické síle diktovat výhodné podmínky (Francová, Kurková, 2012). V souvislosti s výše uvedeným tvrzením je díky sociálnímu podnikání vidět postupný posun společnosti od sociálního státu ke smíšenému sociálnímu státu, kde se již odpovědnost nedělí pouze mezi instituce a organizace veřejného a tržního sektoru, ale vstupují i organizace třetího sektoru (Francová, Kurková, 2012). Dohnalová et al. (2012, s. 10) shrnují, že *sociální ekonomika vychází z dobrovolné kolektivní iniciativy a bezprostředně reaguje na konkrétní problémy a na potřeby občanů.*

2.1.2 *Subjekty sociální ekonomiky*

Subjekty sociální ekonomiky představují propojení ekonomické a sociální dimenze. Stejně tak jako tržní subjekty, ani subjekty sociální ekonomiky nejsou závislé na státu, jsou soukromé a vykonávají určitou ekonomickou činnost. Od subjektů tržního sektoru se ale odlišují svými cíli – sociálními a environmentálními. Jejich cílem tedy není maximalizace a rozdělování zisků akcionářům nebo společníkům jako je tomu u komerčních společností (Dohnalová et al., 2012).

Sociální ekonomika nabízí podnikatelům stejně rozmanité oblasti, ve kterých mohou podnikat, tak jako je tomu u tržních subjektů (Dohnalová et al., 2012). Subjekty jsou soukromé organizace nebo podniky, přičemž za základ sociální ekonomiky jsou v praxi pokládána zejména družstva, občanská sdružení, nadace a vzájemnostní subjekty bankovního a pojišťovacího sektoru. Za subjekty sociální ekonomiky naopak nebývají považovány církve, kvůli svému zaměření na duchovní stránku a politické strany, kvůli svým mocenským ambicím (Hunčová, 2010).

Nejnovější definování charakteristických znaků a hodnot, které subjekty sociální ekonomiky sdílejí, byly vypracovány institucí Social Economy Europe (evropské sdružení zastupující subjekty sociální ekonomiky) a uvedeny v Chartě zásad sociální ekonomiky. Subjekty sociální ekonomiky:

- upřednostňují občany a sociální cíle před kapitálem,
- chrání a uplatňují zásady solidarity a odpovědnosti,
- kombinují vzájemnou a veřejnou prospěšnost,
- uplatňují demokratické řízení členů a demokratickou kontrolu,
- členství je dobrovolné a otevřené,
- jsou nezávislé na veřejné moci – vládě a státu,
- zapojují a chrání principy solidarity, vzájemnosti a odpovědnosti;
- jsou samostatně řízené,
- podstatnou část zisku využívají pro dosahování cílů trvale udržitelného rozvoje = princip nerozdělování zisku,
- cílem je poskytovat zboží nebo služby svým členům a místní komunitě

(EHSV, 2017).

2.1.3 Pilíře sociální ekonomiky – trojí prospěch

Vznik a rozvoj sociální ekonomiky stojí na konceptu trojího prospěchu, takzvaném 3P – Profit, People, Planet. Jsou to v podstatě tři pilíře, na kterých by měla činnost každého sociálního podniku stavět.

Ekonomický prospěch charakterizuje odlišné zacházení se ziskem (získaným z vlastní výdělečné činnosti, dotací, darů apod.), který je užíván k vlastnímu rozvoji. Ekonomická aktivita subjektu sociální ekonomiky musí být soustavná a subjekt musí vytvářet pracovní místa (Francová, Bednáriková, et al., 2011).

Sociální prospěch je spatřován zejména sledováním sociálních cílů, kterých sociální subjekty dosahují prostřednictvím uspokojování potřeb místní komunity nebo sociálních skupin lidí (Francová, Bednáriková, et al., 2011).

Environmentální a místní prospěch je možné nalézt ve využívání místních zdrojů, jak materiálních, tak lidských, v uspokojování místních potřeb, ve spolupráci s místní samosprávou, podnikateli, veřejností, občany, v účasti na místních akcích atd. Co se týče životního prostředí, subjekty by se měly chovat ekologicky a toto chování podněcovat ve svých zaměstnancích i v okolí (Francová, Bednáriková, et al., 2011).

2.1.4 Mezinárodní výzkumné společnosti

Sociální ekonomikou a sociálním podnikáním se mimo jiné zabývají dvě stěžejní organizace, CIRIEC a EMES, obě založené v Evropě. Jejich členy jsou největší odborníci na sociální ekonomiku a podnikání z celého světa.

CIRIEC, tedy Mezinárodní centrum pro výzkum a informace o veřejné, sociální a kooperativní ekonomice, bylo založeno v roce 1947 jako nestátní mezinárodní vědecká organizace. Cílem této organizace je získávat informace, zkoumat a publikovat práce týkající se činností zaměřených na veřejnou a sociální ekonomiku a družstva (CIRIEC International, © 2018).

EMES je mezinárodní výzkumná síť, která se věnuje výzkumu, publikování a vzdělávání v oblasti sociální ekonomiky a sociálního podnikání. Působí od roku 1996, kdy byla vytvořena z financí Evropské unie. Původně byla složena pouze z evropských

univerzitních výzkumných center a jednotlivých výzkumníků, v roce 2013 se ale rozhodla otevřít členství výzkumníkům z celého světa (EMES, © 2018). Ve svých studiích a publikacích analyzují třetí sektor a využívají k tomu multioborových poznatků zasahujících do sociologie, ekonomie, managementu a politologie. Ústřední postavou této instituce je Jacques Defourny, jehož publikace jsou „biblí“ sociální ekonomiky, ze kterých čerpají ostatní autoři a ze kterých státy vytvářejí definice svého sociálního podnikání a podniků (Dohnalová, Průša et al., 2011).

2.2 Sociální podnikání

2.2.1 Charakteristika sociálního podnikání

TESSEA (© 2018) charakterizuje sociální podnikání jako podnikatelské aktivity, které zlepšují stav společnosti a životního prostředí. Tyto ekonomické aktivity jsou dlouhodobým zdrojem vlastních příjmů podniku (Komora sociálních podniků, © 2014a).

Důležitost sociálního podnikání je spatřována v regionálním rozvoji a ve vytváření pracovních příležitostí pro osoby s různým znevýhodněním (zdravotním, kulturním, sociálním) (TESSEA, © 2018). Sociální podnikatelé tedy využívají místní materiální i lidské zdroje a tím pomáhají alespoň mírně kompenzovat negativní dopady globalizace, čímž jsou zároveň šetrní k životnímu prostředí a dokazují svou dlouhodobou udržitelnost (Francová, Kurková, 2012). Venclík et al. (2016) zdůrazňují, že tyto zdroje jsou využívány přednostně, a to zejména k uspokojení místních potřeb občanů, přičemž také zvyšují místní konkurenceschopnost. Další přínos sociálního podnikání autoři spatřují v růstu sociálního kapitálu a v cestě k sociálnímu smíru (Venclík et al., 2016).

Povzbuzování a navádění k inovativnímu chování v sociálním směru je považováno za velmi důležité pro podporu lepší společnosti (Lai, Zhou, 2017). Sociální podnikání nabízí lidem i společnosti novou cestu ke smysluplnější pracovní činnosti, jelikož v dnešní době je vztah lidí k práci určitým způsobem deformován. Nejen, že pomáhá lidem nalézat smysl své práce, ale také posiluje jejich sebedůvěru, podporuje v nich vlastní aktivitu, lidé se cítí užiteční a jsou méně finančně závislí na společnosti. Svou prací vytvářejí a obohacují nabídku zboží a služeb ve společnosti, v jejich regionu, oprostují se od závislosti na sociálních dávkách a dotacích. Sociální podnikání může také do určité míry zvyšovat kvalitu života v regionech, zejména ve venkovských oblastech

(Francová, Kurková, 2012). Sociální podnikání charakterizuje také vysoký stupeň kreativity a inovace, a to jak ve smyslu technickém, tak i manažerském a sociálním (Svoboda, 2009).

2.2.2 Sociální podnikání v České republice

V České republice existuje solidarita a vzájemnost, spojená se spolky, nadacemi a družstvy, už přes více než sto let. Díky naší bohaté tradici v oblasti družstevnictví a spolkové činnosti je v našem státě dostatek předpokladů pro přijetí konceptu sociální ekonomiky (Dohnalová, Průša et al., 2011). Začátky sociálního podnikání v České republice můžeme nalézt na konci 90. let v družstevních svazech. Skutečný start ale nastal se vznikem TESSEA v roce 2005 v rámci programu EQUAL. Poté byly vytvořeny první české definice a principy, které se v dalších letech revidovaly až do dnešní podoby. České pojetí sociálního podnikání je široké a klade důraz zejména na samotné podnikání, tedy aby si sociální podnik dokázal vydělat sám na sebe (Francová, Kurková, 2012).

2.2.3 Legislativní úprava sociálního podnikání v České republice

Stejně jako v ostatních postkomunistických zemích není ani v České republice zatím přijat koncept sociální ekonomiky (Dohnalová, Průša et al., 2011). Problematika sociální ekonomiky, sociálního podnikání a sociálních podniků není dosud v českém právním řádu upravena. *České sociální podniky se pohybují v legislativním vakuu, ve kterém si musí umět nalézt každý svůj prostor k působení* (Venclík et al., 2016, s. 21). Existuje základní systém ukazatelů, dle nichž je sociální podnik definován, a to zejména z důvodu žádostí o finance z fondů Evropské unie (Francová, Kurková, 2012).

Věcný záměr zákona o sociálním podnikání

V květnu roku 2017 byl vládou schválen Věcný záměr zákona o sociálním podnikání (dále jen „Věcný záměr“). Ten si klade za cíl právě legislativní zakotvení veškerých otázek týkajících se tohoto druhu podnikání (Vláda ČR, 15. 5. 2017). Část Věcného záměru, obsahující definice základních pojmů včetně podmínek k nabytí a pozbytí statusu, je k nahlédnutí v příloze č. 1. Základem pro Věcný záměr byly definice

vypracované výzkumnou sítí EMES podporovanou Evropskou unií a dále Iniciativa pro sociální podnikání (Social Bussiness Initiative).

Nejvhodnějším řešením, jak přizpůsobit evropské normy na české prostředí by byla varianta samostatné právní úpravy, tedy samostatného zákona. Tak by se Česká republika přidala k evropským zemím, jako je např. Belgie, Velká Británie, Francie, Itálie, Polsko, Řecko a nově i Slovensko, které mají sociální podnikání právě upraveno v samostatném zákoně (Komora sociálních podniků, © 2014a).

Nutnost a důležitost právní úpravy sociálního podnikání spočívá zejména v nabytí významu tohoto podnikání v České republice a umožnění podmínek pro jeho stálý rozvoj. Byl by to též kladný krok pro rozvoj sociální ekonomiky. Možnost právního uznání sociálních podniků a stanovení jistých benefitů pro tyto podniky by podpořilo občanskou i komunitní iniciativu k zakládání těch podniků, kterými by podnikatelé mohli realizovat změny a řešit problémy v jejich regionu. Spolu s růstem počtu sociálních podniků dojde k růstu zaměstnaných osob, které jsou jakkoli znevýhodněny na trhu práce, čímž by se pro stát zvýšily příjmy z výběru daní a snížily výdaje ze sociálních systémů. Ve svém důsledku by to mělo kladný vliv na eliminaci problémů spojených se sociální exkluzí a chudobou (Komora sociálních podniků, © 2014a). Legislativní zakotvení definice sociálního podniku by sloužilo i pro potřeby daňových zákonů a zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek (Procházka et al., 2016).

Zmíněné benefity se týkají určitých výhod, které bude stát sociálním podnikatelům poskytovat, a to právě kvůli jejich znevýhodnění tím, jak podnikají. Sociální podnikatelé nemohou konkurovat běžným podnikatelům, jelikož nesledují čistě ekonomický cíl. Proto jim budou poskytnuty například slevy na daních, zvláštní podmínky půjček či dostanou přednost při veřejných zakázkách (Česká justice, 2016).

Je potřeba vytvořit jednotné právní prostředí, nejen z podnětu samotných sociálních podniků, ale také z podnětu finančních institucí a ústředních orgánů státní správy poskytujících těmto podnikům zdroje k podnikání. Finanční instituce by se díky tomu mohly snadněji rozhodovat v otázkách poskytování finančních zdrojů sociálním podnikům. Chystaný zákon by neznamenal vytvoření nové právní formy podnikání, pouze by upravil podmínky, které musí podnikatel splnit, aby mohl využívat statusu „sociální podnik“ či „integrační sociální podnik“. Tento status by mu nebyl přidělen automaticky, ale musel by o něj aktivně zažádat (Komora sociálních podniků, © 2014a).

Věcný záměr obsahuje body, které by bylo vhodné legislativně ukotvit:

- definovat pojmy jako sociální podnikání, (integrační) sociální podnik a společensky prospěšná činnost,
- vymezit podmínky pro nabytí a pozbytí statusu (integračního) sociálního podniku,
- stanovit kontrolu nad dodržování podmínek pro nabytí statusu,
- zakotvit správce agendy (tím by bylo Ministerstvo práce a sociálních věcí, dále jen „MPSV“) a jeho odpovědnost za rozhodování ve věcech sociálního podnikání – statusy, kontrola, evidence;
- správce agendy by měl zpracovat Strategii rozvoje sociální ekonomiky v mezíresortní spolupráci a podávat zprávy o jejím plnění vládě, také by se měl zasloužit o osvětu a poradenskou činnost pro potřeby sociálních podniků.

Věcný záměr uvádí i předpokládané **dopady** potenciálního zákona na různé oblasti:

- **Státní a další veřejné rozpočty**

Velké náklady na zajištění personální a odborné stránky, dále na výdaje benefitů pro sociální podniky, ale předpokládá se snížení nezaměstnanosti a tím zvýšení daní a snížení výdajů ze sociálních systémů.

- **Podnikatelské prostředí**

Pozitivní dopad pro podniky, které se již k sociálnímu podnikání hlásí; negativní dopad na subjekty bez statusu, které budou působit ve stejném odvětví a lokalitě jako vzniklé sociální podniky a tím budou čelit velké konkurenci. To bude mít v důsledku kladný vliv, jelikož na ně bude vyvíjen tlak na přizpůsobení se sociálně odpovědnému podnikání.

- **Obce a kraje**

Pozitivní dopad, zejména pro ty obce/kraje, které mají vyšší míru chudoby a sociální exkluze; sociální podniky mají také za úkol reagovat na místní potřeby a tím doplňovat chybějící nabídku zboží a služeb; obce/kraje budou moci podporou rozvoje sociálního podnikání zvyšovat místní sociální kapitál.

- **Životní prostředí**

Zaznamenaná pozitivní dopady, jelikož sociální podnikatelé musí v zásadě naplňovat environmentální prospěch ze svého podnikání.

○ **Problematika zákazu diskriminace a vztahu k rovnosti žen a mužů**

Pozitivní dopad, jelikož integrační sociální podniky cílí právě na podporu a zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce. S tím souvisí také genderová rovnost, jelikož dopadá i na zaměstnávání osob pečujících o závislé členy domácnosti či osoby ohrožené diskriminací na trhu práce.

(Komora sociálních podniků, © 2014a).

Deverová, Dohnalová, Legnerová a Pospíšilová (2012) uvádějí, že problém tohoto návrhu spočívá v nahlížení na sociální podnik výkladem definice podnikání, tedy že by sociálním podnikem mohl být pouze ten, který má podnikání za svou hlavní činnost. Dle autorek je aplikace takového výkladu neudržitelná a znemožnila by nestátním neziskovým organizacím stát se sociálním podnikem, i když mají podnikání zákonem umožněno (jako vedlejší činnost) a se ziskem z tohoto podnikání rovněž nakládají dle požadavků na sociální podnik (většinu zisku vrací zpět do organizace či ho věnují na společensky prospěšné účely).

O dalších problémech pojednává například Machotka (2018), jenž ve svém článku uvádí rozdíly mezi připravovaným zákonem u nás a zákonem na Slovensku, který je účinný od minulého roku. Uvádí, že Slováci uchopili problematiku sociálního podnikání více ze široka a začínají již u sociální ekonomiky. Naproti tomu v České republice poslední návrhy oklešťují působnost zákona pouze na zákon o sociálním podniku, nikoliv sociálním podnikání. Slovenský zákon oproti našemu návrhu rovněž neupírá místo v množině sociálních podniků těm podnikům, které podnikají na chráněném trhu OZP, tedy zaměstnávají nejpočetnější skupinu lidí znevýhodněných na trhu práce – osoby se zdravotním postižením. Machotka (2018) dodává, že ani slovenský zákon není ideální a že by se náš zákon měl ubírat takovým směrem, aby nebyl přílišnou byrokratickou zátěží pro sociální podnikatele.

2.2.4 Podpora sociálního podnikání a možnosti získání financí v České republice

Finančním zdrojem při zakládání jakéhokoliv podniku je většinou alespoň část **vlastního kapitálu**. Ten tvoří pro podnikatele nejbezpečnější zdroj financování, proto je dobré

vytvořit si před založením sociálního podniku nějakou finanční rezervu a nespolehat se pouze na cizí zdroje (Venclík et al., 2016).

Získat finanční zdroje na podporu sociálního podnikání je u nás možné několika cestami. V České republice aktuálně probíhá několik operačních programů (viz níže) k čerpání podpory sociálního podnikání z **fondů Evropské unie**, konkrétně z Evropského fondu pro regionální rozvoj a Evropského sociálního fondu (ESF ČR).

1. Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014-2020

Jednotlivé programy této podpory byly vládou a následně Evropskou komisí schváleny v roce 2015. Řídícím orgánem tohoto programu je Ministerstvo průmyslu a obchodu, které vyhlašuje výzvy, na jejichž základě žadatelé – sociální podnikatelé – předkládají své projekty (MPSV, © 2018).

2. Operační program Sociální zemědělství PGRLF

Tento program, spuštěný v roce 2015, je určen pro zemědělské prvovýrobce, kteří na svých farmách zaměstnávají osoby se zdravotním postižením. Podpora těmto zemědělcům spočívá v poskytnutím investičních a provozních úvěrů s možností snížení jistiny (MPSV, © 2018).

3. Integrovaný regionální operační program IROP

Pod tímto programem jsou aktuálně otevřeny dvě výzvy: č. 64 a 63 „Sociální podnikání – integrované projekty IPRÚ a integrované projekty ITI“ jejichž cílem je vznik nových a rozvoj existujících podnikatelských aktivit v oblasti sociálního podnikání, a to na území aglomerací Liberce, Jablonce nad Nisou a Zlína. Řídícím orgánem tohoto programu je Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (MPSV, © 2018).

4. Operační program Praha – pól růstu ČR

Tento program podporuje sociální podniky nacházející se v Praze. Jedná se konkrétně o „Podporu sociálního začleňování a boj proti chudobě“. Program cílí na vznik a rozvoj zejména integračních sociálních podniků, které zaměstnávají osoby sociálně exkludované či osoby, kterým sociální exkluze hrozí. Dalším cílem financování je podpora kulturně komunitních center a projektů, které aktivizují místní komunity (MPSV, © 2018).

5. Operační program zaměstnanost 2014-2020

V rámci tohoto programu je aktuálně otevřena výzva č. 129 s názvem „Podpora sociálního podnikání“, platná od roku 2017. Ta si klade za cíl rozvoj sektoru sociální ekonomiky. Je také zařazena prioritní osou „Sociální začleňování a boj s chudobou“, v rámci které je investiční prioritou aktivní začleňování zejména s ohledem na rovné příležitosti, aktivní účast a zlepšení zaměstnatelnosti (MPSV, © 2018).

Sociální podniky ale mohou získat podporu i z jiných zdrojů než z fondů Evropské unie. Jedním z těchto zdrojů je **podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením**. Pokud má podnik alespoň 50 % zaměstnanců se zdravotním postižením, náleží mu při splnění podmínek zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti finanční příspěvek na podporu zaměstnávání těchto osob. Momentálně je získání této podpory vázáno na **chráněná pracovní místa**², o kterých rozhodují Úřady práce (MPSV, © 2018). Jak ale uvádí Machotka (2018) ve svém článku, pokud by připravovaný zákon prošel ve své aktuální podobě, upřel by získání statusu sociálního podniku právě těmto zaměstnavatelům, tedy těm působícím na chráněném trhu OZP.

Další finanční podporou pro sociální podniky může být využití některých nástrojů **aktivní politiky zaměstnanosti**. Jedním z nich je například **společensky účelné pracovní místo**, na které se váže finanční podpora v podobě refundace mzdových nákladů po dobu až dvou let, a to za předpokladu, že byl zaměstnán uchazeč, kterému je věnována zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání. Jelikož se mnoho sociálních podniků v České republice věnuje údržbě a úklidu ve prospěch obcí apod., mohl by být využit i nástroj **veřejně prospěšné práce**, který je obdobný předešlému nástroji. Vhodným nástrojem by s ohledem na znevýhodnění zaměstnáváných osob mohl být také **příspěvek na zapracování**, kdy je zaměstnavateli poskytován finanční příspěvek práce na zapracování osob se znevýhodněním. Pokud se ale jedná o osoby se zdravotním postižením, doporučuje se využít přednostně nástroje chráněné pracovní místo (MPSV, © 2018).

Dalším zdrojem financí jsou **půjčky a úvěry** od finančních institucí. Tyto instituce zajímá především dobře zpracovaný podnikatelský plán s detailním a realistickým finančním

---

² Dnes již právně neužívaný termín - od 1. 1. 2018 se mění pojem „příspěvek na chráněné pracovní místo“ na nový pojem „příspěvek na zřízení pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením“ (MPSV, © 2019d).

plánem (Venclík et al., 2016). Vhodné je proto před zakládáním podniku zvážit právní formu podnikání, která může ovlivnit důvěryhodnost podniku u finančních institucí (viz podkapitola 2.3.4). Dobře zpracovaný podnikatelský a finanční plán vyžadují při poskytování **grantů** také **nadace a nadační fondy** podporující sociální podnikání. Granty mohou poskytovat také soukromí donátoři (Venclík et al., 2016).

Finanční zdroje je také možné získat s pomocí **dotací** poskytovaných krajskými úřady či obcemi. Dále od **sponzorů a dárců**, přičemž se může jednat o dary peněžní i věcné (Venclík et al., 2016).

2.3 Sociální podnik

2.3.1 Charakteristika sociálního a integračního sociálního podniku

Jak již bylo naznačeno v průběhu práce, sociální podniky jako aktéři sociální ekonomiky přispívají ke snižování nezaměstnanosti a k podpoře sociální integrace (Komora sociálních podniků, © 2014a). V kontextu sociálních podniků se lze setkat se dvěma druhy podniků, a to klasickým sociálním podnikem a integračním sociálním podnikem. Tyto dva druhy se liší svými cíli.

Sociálním podnikem se rozumí subjekt sociálního podnikání, kterým může být právnická osoba či její součást založená na základě soukromého práva nebo fyzická osoba. Sociální podniky musí splňovat principy sociálního podniku (viz další podkapitola) a mít v zakládacích dokumentech stanoven veřejně prospěšný cíl, který svou činností musí naplňovat. Vznik a rozvoj sociálního podniku stojí na tzv. trojím prospěchu – ekonomickém, sociálním a environmentálním, který byl zmíněn v podkapitole 2.1.3 (TESSEA, © 2018).

Věcný záměr stanovuje, že na status **sociálního podniku** by měl právní nárok každý žadatel, který by splnil podmínky stanovené zákonem. Mimo výše uvedených podmínek doplňuje, že zisk před zdaněním včetně nerozděleného zisku z předešlých let z více než 50 % podnik znovu investuje do svého podniku nebo do společensky prospěšné činnosti. Veškeré informace musí zároveň zveřejňovat. Další podmínkou je, že alespoň 30 % příjmů podniku musí být z vlastních tržeb. Musí zaměstnávat minimálně jednu osobu a v souhrnu naplňovat alespoň jeden plný úvazek nepřetržitě po dobu jednoho

roku. Dále stanovuje další podmínky v oblasti vlastníků, dluhů, statutárních orgánů apod. (Komora sociálních podniků, © 2014a).

Integrační sociální podnik je obdobou a rozšířením sociálního podniku. Musí splňovat kritéria pro integrační sociální podnik. Jediným rozdílem oproti sociálnímu podniku je jeho cíl, jímž je zaměstnávání a sociální integrace osob znevýhodněných na trhu práce. Tento cíl musí mít také formulován ve svých zakládacích dokumentech (TESSEA, © 2018).

Věcný záměr doplňuje, že **integrační sociální podnik** musí mít podíl znevýhodněných zaměstnanců na úrovni minimálně 30 % průměrného ročního počtu zaměstnanců přepočteného na úvazky a také že prokazatelně směřuje k dalšímu uplatnění a integraci těchto osob na trhu práce a zajišťuje jim psychosociální podporu. Dodává, že osobou znevýhodněnou je fyzická osoba se zdravotním postižením či osoba se sociálním znevýhodněním v důsledku svého věku, kvalifikace, trestního záznamu, v bytové či hmotné nouzi, osoba pečující o závislé členy domácnosti či osoba jinak ohrožená diskriminací na pracovním trhu (Komora sociálních podniků, © 2014a).

Z výše uvedeného vyplývá, že mezi sociální podniky neřadíme jen ty, které zaměstnávají osoby s různým znevýhodněním (integrační sociální podniky), ale také ty s ekologickým zaměřením, podniky podporující lokální rozvoj, zabývající se koncepcí fair trade, či také podnikání neziskových organizací (Kurková, Francová, 2012).

Existuje mnoho definic sociálních podniků, ale pro shrnutí lze vycházet z toho, že:

- primárním cílem musí být cíl sociální, veřejně prospěšný nebo musí plnit potřeby členů, popřípadě komunity;
- musí umět podnikat, čímž se liší od běžné neziskové či charitativní organizace;
- přerozdělování zisku je nulové nebo limitované;
- řízení je demokratické a na řízení se široce participuje (Vyskočil, 2014).

Komora sociálních podniků (© 2014a) dodává, že v sociálním podniku by demokratické rozhodování a manažerské řízení měly být v rovnováze. Při rozhodování by měl fungovat tzv. princip „jeden člen, jeden hlas“, popřípadě by měl být hlas nezávislý na výši vloženého kapitálu (Komora sociálních podniků, © 2014a).

Sociální podnik přikládá stejnou váhu dosahování zisku i zvyšování veřejného prospěchu, přičemž zisk z větší části, tedy z více než 50 % (Komora sociálních podniků, © 2014a) používá pro svůj další rozvoj (TESSEA, © 2018). Zisk může být použit pro rozšiřování obchodních aktivit a do rozvoje lidského kapitálu různými způsoby, například podporou dalšího vzdělávání pracovníků či společenských aktivit (Venclík et al., 2016). Zisk může být použit také nebo výlučně pro společensky prospěšnou činnost, jíž se rozumí ochrana životního prostředí, kultury, vzdělávání, místní rozvoj nebo pomoc osobám se znevýhodněním (Komora sociálních podniků, © 2014a).

Sociální a environmentální cíle jsou na rozdíl od soukromých podniků pro sociální podniky naprosto klíčové. Jelikož sociální podniky poskytují užitek veřejnosti a komunitám, mají dobré základy pro poskytování zdravotní a sociální péče. Sociální podniky mohou být vlastněny a řízeny různými skupinami lidí – zaměstnanci, pacienti, komunitou, nebo kombinací zmíněných skupin. Zaměstnanci sociálních podniků mohou flexibilně měnit své služby s ohledem na potřeby lidí a komunit, a tím jim i lépe porozumět. Ústředním bodem každého sociálního podniku je obchodování se zbožím nebo službami (NursingTimes.net, 2011).

Mosher-Williams (2018) ve svém článku pojednává o složkách potřebných k tomu, aby sociální podnik mohl uspět na trhu. Bere v úvahu existenci neziskové organizace, která se rozhodla přeměnit (celá, nebo část) v sociální podnik, nicméně tyto složky se dají aplikovat i na sociální podniky vznikající jiným způsobem. Zmiňuje **tři složky úspěchu**: obchodovatelná aktiva, tržní příležitost a organizační kapacitu. Obchodovatelnými aktivy jsou myšleny prostředky podniku – mohou jimi být produkty nebo služby. Tržní příležitostí je chápána ochota a schopnost zákazníků/klientů zaplatit za produkt či službu. Do třetice je zapotřebí mít buď zajištěnou organizační kapacitu, nebo být ochotni ji rozvíjet. Organizační kapacita zahrnuje čas, personál a dovednosti (Mosher-Williams, 2018).

2.3.2 Sociální podnikatel

Dle autorek Deverové, Dohnalové, Legnerové a Pospíšilové (2015) je sociální podnikatel osobnost, která přichází s inovativními nápady k řešení problémů celé společnosti nebo určité sociální skupiny. Miao a Zhang (2011) dodávají, že sociální podnikatelé řídí,

iniciují a organizují podnik ke změně společnosti. Sociální podnikatel a komerční podnikatel mají většinou podobné osobnostní charakteristiky a používají podobné nástroje k řízení svých podniků. V první řadě musí mít schopnost vést a umět rozpoznat a využít příležitost. Sociální podnikatele ale více než touha po zisku pohání touha po sociální spravedlnosti, svou vizi formulují morálně (Miao, Zhang, 2011). Jejich posláním je vytváření a udržování sociální hodnoty (EHSV, 2017). Autoři také připisují sociálnímu podnikateli charakteristiky jako láska, vášeň, vytrvalost a oddanost, a to obecně k lidem a ke své cílové skupině, či komunitě, pro kterou vytvářejí změnu (Miao, Zhang, 2011).

2.3.3 Principy sociálního podniku

Principy sociálního podniku se odvíjí od konceptu trojího prospěchu, který byl zmíněn v podkapitole 2.1.3, tedy sociálního, ekonomického a environmentálního. Některé již byly zmíněny v úvodních charakteristikách sociálních podniků v této kapitole nebo v charakteristických znacích a hodnotách subjektů sociální ekonomiky v podkapitole 2.1.2. Francová a Kurková (2012, s. 6) uvádějí, že *základním principem sociálního podnikání je provádění sociálně prospěšné činnosti za pomoci ekonomických nástrojů.*

Principy a znaky (integračního) sociálního podniku byly vytvořeny vědeckou sítí EMES. Česká verze těchto principů, jejichž autorem je TESSEA, je s nimi v souladu (Francová, Kurková, 2012). Většina principů obsahuje níže uvedená ekonomická a sociální hlediska vytvořená vědeckou sítí EMES, která ale nezohledňuje environmentální a místní prospěch. Při splnění těchto hledisek se dá sociální podnik považovat za ideální. Nevytyčují ale definici sociálního podniku, ani není potřeba všechna hlediska bezpodmínečně splnit. Vše záleží na konkrétní zemi. Hlediska pouze poskytují možnost hodnocení sociálních podniků právě dle toho, jak se přibližují k pomyslnému ideálu (Dohnalová, Průša et al., 2011).

Ekonomické hledisko

1. Ekonomická činnost – výroba zboží nebo poskytování služeb
2. Autonomie – nezávislost na státu, dobrovolnost vytváření a samostatné řízení

3. Ekonomická rizika – přijetí běžných rizik spojených s podnikáním, nutnost udržet se na trhu pomocí vlastních sil
4. Placená práce – vyžadována alespoň část placené práce

Sociální hledisko

1. Hlavní cíl – společenská, komunitní a lokální prospěšnost provozovaných aktivit
2. Skupinová iniciativa – kolektivní zakládání podniku lidmi, kteří mají stejné potřeby nebo zájem
3. Rozhodovací právo – demokratické, nezávislost na vloženém kapitálu, „jeden člen, jeden hlas“
4. Participace – zapojení klientů/zákazníků, zaměstnanců a dalších účastníků do rozhodování a řízení
5. Omezené nakládání se ziskem – absolutní nebo částečný zákaz přerozdělování zisku, většina zisku se vrací zpět do podniku

(Dohnalová, Průša et al., 2011).

Kurková a Francová (2012) vymezují v několika bodech, co sociální podnik je a naopak není, přičemž zmiňují nejdůležitější principy sociálních podniků:

- Sociální podnikem je takový podnik, který je nezávislý, zakladatelé a manažeři mají jiné hodnoty a chtějí dělat věci jiným způsobem, zisk z podnikání je jeho základním příjmem, přičemž tento zisk vrací zpět do podniku, zohledňuje potřeby a zájmy zaměstnanců, většinou zaměstnává osoby s určitým znevýhodněným a spolupracuje s místní komunitou.
- Naopak sociálním podnikem není podnik, který se za sociální pouze označí, také jím není každý společensky odpovědný podnik (zřízen za účelem zisku), není jím ani nezisková organizace, která získává příjem z prodeje výrobků, jakožto ani sociálně terapeutická dílna, a nakonec jím také nemusí být ani takový podnik, který zaměstnává více než 50 % osob se zdravotním postižením a ani nadnárodní společnost nebo podnik závislý na takové společnosti.

2.3.4 Indikátory sociálního podniku

TESSEA (© 2018) vedle principů vytvořila i indikátory, které slouží k rozpoznání „pravého“ sociálního podniku, tedy toho, který splňuje dané principy a dá se označovat

za sociální. Tyto principy a indikátory jsou upraveny naposledy k roku 2014 tak, aby zohledňovaly zkušenosti z praxe (TESSEA, © 2018).

Pro **sociální podnik** bylo stanoveno 19 indikátorů, z čehož 8 je povinných. Podnik, který se chce kvalifikovat jako sociální, by měl splnit všechny povinné indikátory a dalších minimálně 8 indikátorů (více než 80 %) (TESSEA, © 2018).

Integrační sociální podnik má stanoven 20 indikátorů, z čehož je povinných 10. Také by měl splnit všechny povinné a dalších minimálně 6 indikátorů (80 %), aby se mohl identifikovat jako integrační sociální podnik (TESSEA, © 2018).

MPSV používá pro účely výzev na podporu sociálního podnikání upravenou tabulku principů integračního sociálního podniku, ve které je téměř o polovinu méně indikátorů. Zjednodušen je i způsob hodnocení a prokazování indikátorů, čímž je snížena administrativní a časová zátěž. Verzí tabulek je více dle konkrétních operačních programů (TESSEA, © 2018).

2.3.5 Právní formy podnikání sociálních podniků v České republice

Jak již bylo naznačeno v předchozích kapitolách, sociální podniky mohou nabývat jakékoliv právní formy podnikání, není určena žádná typická právní forma sociálního podniku (Venclík et al., 2016). Při vymezení právního rámce se vychází z toho, že se sociální ekonomika člení na tržní a netržní odvětví. Subjekty sociální ekonomiky v České republice jsou právnickými osobami soukromého práva (Deverová, Dohnalová, Legnerová, Pospíšilová, 2015). Venclík et al. (2016) dodávají, že je to základní podmínkou zachování nezávislosti podniku.

Tržní odvětví sociální ekonomiky je tvořeno obchodními korporacemi a družstvy. Netržní odvětví poté obsahuje spolky, nadace a nadační fondy, ústavy, dosud existující obecně prospěšné společnosti a evidované právnické osoby církví a náboženských společností (Deverová, Dohnalová, Legnerová, Pospíšilová, 2015).

Právní zakotvení tržních i netržních subjektů se nachází v těchto zákonech:

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – obecná úprava právnických osob, úprava netržních subjektů kromě evidovaných právnických osob církví a náboženských společností (upraveny v následujícím zákoně);
- Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech;
- Zákon 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů – platí pro obecně prospěšné společnosti vzniklé do roku 2014, kdy byl tento zákon zrušen Novým občanským zákoníkem – od té doby již obecně prospěšné společnosti nevznikají;
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích – úprava obchodních korporací (tj. akciových společností, společností s ručením omezeným, komanditních společností a veřejných obchodních společností) a družstev (Deverová, Dohnalová, Legnerová, Pospíšilová, 2015).

V České republice je co do počtu nejvíce sociálních podniků ve formě společnosti s ručením omezeným (48 %³) a následují obecně prospěšné společnosti (25 %). Okrajově jsou pak zastoupeny spolky (9 %), OSVČ (7 %) a družstva (6 %). Jiné typy právních forem se téměř neobjevují, tvoří je akciové společnosti, veřejné obchodní společnosti a církevní právnické osoby (P3 – People, Planet, Profit, o. p. s., 2015). Malé zastoupení družstev lze nejspíše přisoudit přetrvávající nedůvěře vzniklé za doby komunismu spojené s kolektivizací. U nadací a nadačních fondů je to způsobeno zejména tím, že možnost podnikat se jim otevřela až účinností Nového občanského zákoníku v roce 2014, což v podstatě platí i pro ústavy, jelikož účinností zákoníku teprve vznikly jako nová právní forma podnikání (Deverová, Dohnalová, Legnerová, Pospíšilová, 2015). Nově vzniklou právní formou jsou rovněž sociální družstva (Francová, Kurková, 2012). Jsou to družstva, která se zakládají ve veřejném zájmu nebo zájmu místní komunity. To znamená, že *poskytují své služby a užítky nejen členům, ale, a to zejména, třetím osobám ve veřejném zájmu v rámci realizace místních sociálních politik a politiky zaměstnanosti* (Procházka et al., 2016, s. 115).

Při volbě právní formy podnikání musí zakladatelé sociálního podniku zvážit spoustu okolností, výhod a nevýhod, a na základě toho se jako jiní budoucí podnikatelé

---

³ Uvedené procentuální údaje jsou čerpány z dotazníkového šetření společnosti P3 - People, Planet, Profit, o. p. s. z roku 2015.

rozhodnout, jaká forma bude pro jejich konkrétní podnikání tou pravou. Rozhodují se například s ohledem na způsob založení té které právní formy, výši vkladu, způsobu řízení, důvěryhodnost pro finanční instituce či na způsob ručení (Francová, Kurková, 2012).

2.3.6 Aktuální situace v České republice

V České republice aktuálně působí 225 sociálních podniků (k 23. 11. 2018), přičemž nejvíce se jich nachází v Praze (63) a na jižní Moravě (České sociální podnikání, © 2018). Tento údaj je zjištěn z adresáře sociálních podniků, do kterého se podniky zapisují dobrovolně a taktéž dobrovolně prohlašují, že naplňují principy sociálního podniku, přičemž nejsou podrobeny žádné kontrole (P3 – People, Planet, Profit, o. p. s., 2015).

Z celkového počtu sociálních podniků převažují integrační sociální podniky (80 %, Komora sociálních podniků, © 2014a), tedy ty, které zaměstnávají osoby s různým znevýhodněním. Ve Věcném záměru je uvedeno, že sociální podniky zaměstnávají průměrně 15 zaměstnanců, z toho 10 osob znevýhodněných. Z šetření společnosti P3 – People, Planet, Profit, o. p. s. (dále jen „P3“) z roku 2015, tedy o dva roky později, vyplývají vyšší čísla, tedy že je průměrně v sociálních podnicích zaměstnáno 17 zaměstnanců, z toho 13 osob znevýhodněných (P3 – People, Planet, Profit, o. p. s., 2015) Tento poměr je podobný jako v zahraničí (Komora sociálních podniků, © 2014a). Nejvíce zaměstnávanými osobami v sociálních podnicích jsou lidé se zdravotním postižením (nejčastěji tělesným) a dlouhodobě nezaměstnaní. Nejméně se cílí na osoby se závislostmi. Nutné je podotknout, že integrační sociální podniky často zaměstnávají více než jednu cílovou skupinu osob. Také se stává, že se cílové skupiny mění, nebo že podniky po ukončení podpory z veřejných financí neudrží všechna pracovní místa. Znevýhodněných zaměstnanců pracuje v sociálních podnicích třikrát více než „běžných“ zaměstnanců (P3 – People, Planet, Profit, o. p. s., 2015).

Dle průzkumu P3 (2015) české sociální podniky nejvíce podnikají v oblasti zahradnických služeb, úpravy zeleně, údržby nemovitostí, dále jsou velmi zastoupeny úklidové práce, následují ostatní služby, prodej, pohostinství a ubytování a potravinářská výroba. Další předměty podnikání jsou zastoupeny méně než 15 %.

Průzkum P3 (2015) dále uvádí, že většina dotazovaných podniků má samostatnou právní subjektivitu, tedy není součástí větší organizace. Ředitelé/ředitelky těchto podniků jsou nejčastěji vysokoškolsky vzděláni ve věku 30-49 let a lehce převažují muži.

Průměrný obrat sociálních podniků se z roku 2013 do roku 2015, tedy za dva roky, zvýšil o více než 900 000 Kč. Mezi těmito roky došlo také k 8 % nárůstu podniků vykazujících zisk (P3 – People, Planet, Profit, o. p. s., 2015).

Prostřednictvím dotazníkového šetření byly zjišťovány problémy, se kterými se potýkají sociální podnikatelé. Nejčastější problém představuje nedostatek času (na řešení problémů, rozvoj, plánování), dále nedostatek financí, problémy s obchodem a zakázkami, marketingem nebo se zaměstnanci. Z výsledků je patrné, že podnikatelům sice vadí závislost na veřejných zdrojích, ale nedokážou se bez nich obejít (P3 – People, Planet, Profit, o. p. s., 2015).

2.4 Sociální podnikání a sociální podniky v Evropě a zahraničí

2.4.1 Evropa a Evropská unie

Sociální podnikání se rozvíjí po celém světě a každý stát si jej přizpůsobuje podle svých tradic, své kultury, mentality obyvatel, historie apod. I v jednotlivých státech Evropy jsou znatelné rozdíly v přístupech k sociálnímu podnikání. V jižní Evropě jsou nejvíce zastoupeny sociální družstva, kdežto např. ve Velké Británii je kladen důraz více na samotného sociálního podnikatele. I přes tyto rozdílné přístupy evropských států došlo ve vědecké síti EMES ke konsenzu na znacích sociálního podniku (Francová, Kurková, 2012).

Ve většině evropských zemích existují zákony či státní regulace, které upravují sociální podnikání a chování sociálních podniků. Na vnitrostátní úrovni byly přijaty právní předpisy o sociální ekonomice ve Španělsku (2011), Řecku (2011 a 2016), Portugalsku (2013), Francii (2014) a Rumunsku (2016) (EHSV, 2017). Slovensko má od května roku 2018 nový zákon, a to Zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Machotka, 2018). Ve Velké Británii například existuje nařízení, na jehož základě může být po splnění určitých podmínek udělen podnikům status sociálního podniku (Miao, Zhang, 2011). Vláda podporuje takové sociální

podnikání, které má ekonomický základ, sociální efekty a je realizováno rukou v ruce s místní samosprávou k řešení tamních problémů (Procházka et al., 2016). Ve Francii existují dva druhy sociálních podniků – integrační sociální podnik a sdružení nebo družstva. V Itálii je sociální podnikání zúženo pouze na družstva. Finsko má od roku 2003 účinný zákon o sociálních podnicích, který ukládá přísná omezení registrace sociálních podniků (Miao, Zhang, 2011). Sociální podniky v Belgii jsou převážně společensky zaměřené a jsou také regulované zákonem, a to už od roku 1995 (Miao, Zhang, 2011). Uznávaným světovým lídrem v oblasti podpory a rozvoje sociálního podnikání je Skotsko, které si před dvěma lety stanovilo novou desetiletou strategii sociálního podnikání (Social Enterprise World Forum, 2017).

V Evropě existuje kolem 2 milionů podniků řadících se do sociální ekonomiky. Toto číslo představuje přibližně 10 % ze všech podniků v Evropské unii. Tyto podniky zaměstnávají více než 11 milionů lidí. Lze mezi nimi nalézt malé a střední podniky různých právních forem a zaměření, od bankovníctví a zemědělství až po chráněné dílny. Výraznou skupinou těchto podniků sociální ekonomiky jsou sociální podniky (European Commission, 2018). Sociální ekonomika v Evropě poskytuje zaměstnání pro více než 19,1 milionu pracovníků, z toho více než 13,6 milionu pracovních míst je placených (EHSV, 2017).

Výzkumná společnost CIRIEC identifikovala základní překážky rozvoje sektoru sociální ekonomiky v Evropě. Jsou jimi nízká viditelnost a informovanost o sociální ekonomice, vedení a státní správa, financování, zdanění a institucionální překážky. V některých zemích, zejména ve východních zemích EU, je nedostatečná informovanost a pochopení pojmů týkajících se sociální ekonomiky, podnikání a podniků. To zapříčiňuje závislost na financích z EU např. v Maďarsku, Polsku, ale jak již bylo zmíněno i v České republice. S tím souvisí i nízká viditelnost sociální ekonomiky v médiích a statistikách, absence oficiálních statistik, databází a spolehlivých zdrojů o sociálním podnikání a podnicích. Zaostává také potřebné vzdělání v tomto oboru. V některých zemích navíc chybí instituce, které by odpovídaly za tento sektor, jelikož sociální ekonomika nebývá pro státy politickou prioritou. Problémem jsou i legislativní změny či zavádění nové legislativy týkající se sociální ekonomiky, jelikož tyto změny mohou zapříčinit problémy stávajícím sociálním podnikům nebo mohou znesnadnit vznik novým podnikům (EHSV, 2017).

2.4.2 Spojené státy americké

Vznik pojmů sociální podnikání a sociální podnik lze datovat do 90. let 20. století, jak v západní Evropě, tak i v USA (Dohnalová, Průša et al., 2011). Sociální podnikání má v USA velmi široký, a ne příliš jasný koncept. Na přelomu století bylo na sociální podnikání nahlíženo jako na inovativní odpověď na problém financování neziskových organizací, pro které je stále těžší získávat finance od vlády a soukromých subjektů. Sociálními podniky v USA jsou neziskové organizace zabývající se sociálně prospěšnými činnostmi, ale i ziskové podniky zabývající se obchodní činností (Miao, Zhang, 2011). V USA získávají daňové úlevy sociální podniky, které podnikají jako soukromé subjekty a poskytují osobám se zdravotním a sociálním znevýhodněním dočasné asistované zaměstnání, které slouží k inkluzi těchto osob zpět na volný pracovní trh (Procházka et al., 2016).

S evropskými státy se USA v něčem shoduje, v mnohém liší. Společné je pro ně zaměření sociálního podnikání a podniků na dosahování sociálních cílů. Rozcházejí se poté zejména v povaze nositele sociální změny ve společnosti. V Evropě jsou nositeli skupiny, kdežto v USA jednotlivci – sociální podnikatel. Další rozdíl lze spatřit ve využívání finančních zdrojů. V USA staví sociální podnikání zejména na zdrojích získaných vlastní činností, tržních zdrojích. Oproti tomu v Evropě se vedle těchto zdrojů zdůrazňují zdroje netržní, které jsou důležitým aspektem k dosahování širších cílů sociálních podniků. Výrazně se poté odlišují v nahlížení na způsob řízení sociálních podniků. Jak již bylo zmíněno, v Evropě je kladen důraz na demokratické řízení s principem jednoho hlasu každého člena, kdy se na řízení podílí všichni zaměstnanci. Řídící orgány se tedy mohou skládat ze zaměstnanců, dobrovolníků, dárců apod. Tento přístup v USA neplatí (Dohnalová et al., 2012).

2.4.3 Čína

V Číně je sociální podnikání ve velmi rané fázi, má ale velký potenciál (Miao, Zhang, 2011). K formování sociálních podniků v Číně přispělo více faktorů – kulturní a jazyková historie, nové státní přístupy k ekonomickému a sociálnímu vývoji a strategické formulování sociálních podniků. V jiných zemích se charitativní práce rozvíjela postupně stovky let, sociální podnikání tedy přišlo přirozeně, zatímco v Číně se vše odehrálo

během pár dekad. Stát začal teprve nedávno přenechávat řízení sociálních služeb občanské společnosti – neziskovým organizacím, sociálním podnikům (Zhao, 2012). Teprve v roce 2004 se v Číně začalo hovořit o sociálním podnikání (Miao, Zhang, 2011). Sociální podniky představují alternativu k neziskovým organizacím při řešení sociálních problémů a problémů s životním prostředím (Zhao, 2012). Ani v Číně neexistují jednotné definice pojmů sociální podnik a podnikání, nicméně obecně je operováno s podobnými pojmy jako u nás. Sociální podniky se zde soustředí většinou na zaměstnávání znevýhodněných osob a na poskytování životního standardu a sociální péče (Miao, Zhang, 2011).

2.4.4 Rozvojové země

Sociální podnikání se samozřejmě týká i **rozvojových zemí** v Asii a Africe. Britská rada vydala dvouletý projekt financovaný Evropskou unií s názvem „Podpora sociálního podnikání ve východní Africe“. Tento projekt se soustředí na Keňu a Etiopii, jako na nejrychleji rostoucí ekonomiky v této oblasti. Projekt má za cíl dát lidem přístup k základním potřebám, mezi které patří sociální ochrana, zdraví, vzdělání a práce. V Keni dle hrubých odhadů existují desítky tisíc sociálních podniků (British Council, 2018).

3 CÍLE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY, OPERACIONALIZACE POJMŮ

3.1 Cíle

Cílem bakalářské práce je zmapovat stav existujících sociálních podniků na území Jihočeského kraje a zjistit, zda splňují podmínky stanovené ve Věcném záměru zákona o sociálním podnikání. Dílčím cílem je otevřít dialog o legislativní úpravě sociálních podniků.

3.2 Výzkumné otázky

VO1: Naplňují sociální podniky v Jihočeském kraji podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání?

VO2: Jaký je názor vedoucích pracovníků sociálních podniků v Jihočeském kraji na Věcný záměr zákona o sociálním podnikání? V čem spatřují jeho výhody a nevýhody?

3.3 Operacionalizace pojmů

Jihočeský kraj – kraj s rozlohou 10 058 km² tvoří hranice s dvěma státy, Rakouskem a Spolkovou republikou Německo, kraj dále sousedí s krajem Plzeňským, Středočeským, Jihomoravským a krajem Vysočina (CzechTrade, © 1997-2019).

Sociální podnik – subjekt sociálního podnikání, tedy právnická osoba založená dle soukromého práva nebo její součást nebo fyzická osoba splňující principy sociálního podniku (MPSV, © 2019a).

Věcný záměr zákona o sociálním podnikání – navrhuje stanovit podmínky pro přiznání statusu sociálního podniku, kontrolu těchto podmínek a určení správce agendy sociálního podnikání (Úřad vlády České republiky, © 2019). Pro potřeby této práce je využíván dokument dostupný na webových stránkách Komory sociálních podniků a společensky odpovědných organizací (Věcný záměr zákona o sociálním podnikání, 2017).

Podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání – podmínky pro přiznání statusu sociálního podniku (viz příloha č. 1).

Vedoucí pracovníci – dle § 11 Zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce jsou to *zaměstnanci, kteří jsou na jednotlivých stupních řízení zaměstnavatele oprávněni stanovit a ukládat podřízeným zaměstnancům pracovní úkoly, organizovat, řídit a kontrolovat jejich práci a dávat jim k tomu účelu závazné pokyny.*

4 METODIKA

Pro naplnění cílů práce byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie. *Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality. Cílem je tu odkrýt význam podkládaný sdělovaným informacím* (Disman, 2011, s. 285). Kvalitativní výzkum umožňuje zkoumat danou oblast podrobně a do hloubky. Od poměrně malého počtu informantů je tak získáno mnoho informací (Ivanová, Olecká, 2010). Tato výzkumná strategie neutilizuje žádné statistické metody a techniky (Hanzl, 2014).

K uskutečnění výzkumu byla použita metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Hanzl (2014) uvádí, že v tomto typu rozhovoru je efekt tazatele na kvalitu rozhovoru minimální. Získaná data se strukturou příliš neliší a proto se při analyzování dobře lokalizují (Hanzl, 2014).

Otázky do polostrukturovaného rozhovoru byly vytvářeny tak, aby byly otevřené, neutrální a zejména jasné a srozumitelné. Také byla snaha o nepromítání vlastního postoje k danému problému do pokládaných otázek, a to jak jejich formulací, tak intonací při samotném dotazování. Pro tyto účely byl vytvořen seznam otázek (viz příloha č. 2). Ten je rozdělen do tří částí. První část se skládá ze všeobecných otázek, které slouží ke zmapování stavu každého podniku. Týkají se především založení podniku, financování, zaměstnanců, překážek a vize do budoucnosti. Druhá sada otázek se již zaměřuje přímo na podmínky stanovené Věcným záměrem zákona o sociálním podnikání. Otázky zjišťují, zda podnik tyto podmínky splňuje či nikoliv a také jakým způsobem je naplňuje. Třetí a poslední část otázek se zabývá názorem informantů na legislativní úpravu sociálního podnikání, Věcný záměr zákona o sociálním podnikání a zhodnocení výhod, které by přinesl, popřípadě nevýhod či nedostatků, které obsahuje. Někteří informanti nebyli s Věcným záměrem zákona o sociálním podnikání seznámeni, tudíž nejsou zachyceny odpovědi ze všech podniků. Poslední otázka rozhovoru je doplňující. V té byl informantům poskytnut prostor vyjádřit se k tématu i mimo tázané otázky, či se k nějaké otázce vrátit.

Ke třídění dat pro jejich další analýzu a zpracování výsledků bylo využito metody vytváření trsů. Tato indukativní metoda seskupuje výroky do skupin, které jsou vyčleněny dle tematického přeryvu (Levínská, 2014). Skupiny byly následující: všeobecné informace, podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání a názor na legislativní úpravu sociálního podnikání. Výsledky jsou z důvodu větší přehlednosti

zaneseny do myšlenkových map a tabulek, které byly vytvořeny v programu XMind 6. Myšlenkové mapy se doporučují pro kvalitativní výzkum, jelikož v určité oblasti shrnují znalosti a názory informantů (Hanzl, 2014).

4.1 Výběrový soubor

Výzkumný vzorek byl původně stanoven metodou záměrného výběru a technikou účelového vzorkování. Záměrný výběr vzorku je pro kvalitativní výzkum charakteristický, jelikož vhodné respondenty vyhledáváme dle našeho záměru (Vojtíšek, 2012). *Vzorky jsou podstatně menší, flexibilnější a poskytují validní informace. Na druhou stranu informace od nich nejsou zobecnitelné na větší populaci* (Vojtíšek, 2012, s. 18). V technice účelového vzorkování rozhoduje přímo výzkumník, jaké osoby nejlépe vyhovují potřebám a zaměření výzkumu (Vojtíšek, 2012). Výzkum předpokládal existenci deseti sociálních podniků působících v Jihočeském kraji. V průběhu práce bylo však oslovením všech těchto podniků zjištěno, že adresář sociálních podniků (dostupný na: <https://ceske-socialni-podnikani.cz/adresar-socialnich-podniku>) ze kterého bylo čerpáno, není aktuální – tři z deseti podniků již zanikly, zatímco několik dalších vzniklo.

Proto byla zvolena jiná technika získávání dalších informantů, a to technika sněhové koule neboli snowball. Tato technika nabaluje další informanty dle doporučení předchozích informantů, se kterými byl již výzkum prováděn (Ivanová, Olecká, 2010).

Dále bylo přistoupeno k zavedení kritéria, které z výzkumu vyřadilo podniky vzniklé na základě dotačních projektů zaměřených na sociální podnikání. Tyto podniky totiž musí splňovat dotační podmínky, které v sobě již obsahují podmínky Věcného záměru zákona. Zkoumat u těchto podniků splnění podmínek Věcného záměru by tedy bylo bezpředmětné.

Tímto způsobem jsem se snažila vyhledat a oslovit všechny existující sociální podniky v Jihočeském kraji. Vedoucí pracovníci některých podniků nicméně odmítli spolupracovat, a to většinou z důvodu časové vytíženosti. Ve výzkumu jsou poté zachyceny ty podniky, s jejichž vedoucími pracovníky se mi podařilo navázat spolupráci a souhlasili s poskytnutím rozhovoru.

4.2 Realizace výzkumu

Jak již bylo zmíněno, výzkum probíhal formou polostrukturovaných rozhovorů s vedoucími pracovníky sociálních podniků v Jihočeském kraji, kteří souhlasili s participací na výzkumu. Každý rozhovor probíhal osobně. Se třemi informanty byl rozhovor veden v kavárně v Českých Budějovicích, se zbylými čtyřmi informanty probíhal rozhovor přímo v sídle jejich podniku.

Na každý rozhovor jsem se snažila připravit tak, abych o daném podniku měla co nejvíce informací, které jsem poté při samotném dotazování různě využívala. Byly mi nápomocné zejména v případě, kdy informant nějakou informaci vynechal a díky tomu se dále rozhovořil. Během rozhovoru jsem se vždy snažila o navození příjemné atmosféry, informanty jsem při rozhovoru nevyrušovala, ale pozorně jsem jim naslouchala, dělala si poznámky do záznamového archu a kladla doplňující otázky, abych daným odpovědím správně porozuměla. Také jsem informanty v průběhu rozhovoru vždy upozornila na to, v jaké části rozhovoru se právě nacházíme. První rozhovor plnil funkci pilotní studie. S touto skutečností byl první informant obeznámen, stejně jako s možností následné úpravy otázek a případného doplnění informací telefonickou cestou. Pilotáž ovšem odhalila spíše nadbytečnost některých otázek, proto byl rozhovor zredukován a nebylo třeba cokoli doplňovat. Na konci každého rozhovoru jsem informantům předala malou pozornost, poděkovala jim za jejich cenný čas a sdělené informace a nabídla jim zaslání výsledků práce.

Všichni informanti byli před samotným rozhovorem seznámeni s cíli závěrečné práce, předmětem výzkumu, výzkumnou metodou a také s výhodami a riziky spojenými s účastí na rozhovoru. Dále jim byla nastíněna odhadovaná časová náročnost samotného rozhovoru a tematické okruhy otázek, na které budou odpovídat. Tyto informace byly sepsány v Informovaném souhlasu o anonymním zpracování získaných informací (viz příloha č. 3), který každý informant podepsal a byl mu ponechán jeden originál. Téměř všechny zmíněné informace byly informantům podány již při online/telefonické domluvě. Informantům bylo také zdůrazněno, že jejich účast na výzkumu je dobrovolná a není potřeba odpovídat na všechny otázky, pokud nechtějí určité informace z jakéhokoliv důvodu sdělit, popřípadě že mají možnost kdykoliv rozhovor ukončit. Některé rozhovory byly se souhlasem nahrávány na mobilní telefon, a to z důvodu usnadnění zpracování informací.

Kvůli dodržování zásad zachování anonymity nejsou osobní údaje žádného z účastníků výzkumu uvedeny, a to ani anonymní sociodemografické údaje. Informanti si nepřáli uvádět informace o své osobě, ale rozhodli se vystupovat jménem podniku. Pro odlišení jednotlivých informantů/podniků bude v práci dále používáno označení SP (dále náhodným přiřazením čísel SP1, SP2, SP3, SP4, SP5, SP6).

Rozhovory byly realizovány v měsíci únoru a březnu roku 2019. Dále byla prováděna analýza dat metodou vytváření trsů ve druhé polovině března 2019. Zobrazení výsledků výzkumu probíhalo souběžně s analýzou dat, a to pomocí myšlenkových map a tabulek.

Jelikož je oblast sociálního podnikání velmi aktuální a trendovou záležitostí, je možné, že v průběhu zpracovávání výzkumu vznikly další sociální podniky, které nejsou v práci zachyceny.

5 VÝSLEDKY

Tato kapitola si klade za cíl podat přehled o sociálních podnicích v Jihočeském kraji a shrnout všechny informace získané z rozhovorů s vedoucími pracovníky sociálních podniků. Výsledky rozhovorů byly podrobeny důkladné analýze, jejíž hlavní snahou bylo nalezení podobností, ale také odlišností objevujících se v odpovědích informantů.

V průběhu výzkumu bylo využito dvou technik pro výběr výzkumného vzorku a taktéž bylo zavedeno kritérium výběru, které vyřadilo podniky vzniklé na základě dotačních projektů zaměřených na sociální podnikání. Z toho důvodu jsem se rozhodla v první části této kapitoly uvést základní informace o těchto projektech, aby bylo docíleno uceleného přehledu o sociálních podnicích aktuálně působících v Jihočeském kraji. Informace byly získány sekundární analýzou dat z webových stránek ESF ČR. Dále jsou sekundární analýzou dat z webových stránek sociálních podniků utříděny základní přehledové informace o jednotlivých podnicích zahrnutých ve výzkumu.

Druhá část této kapitoly je zaměřena na samotnou analýzu informací poskytnutých při rozhovorech. Je důležité připomenout skutečnost, že získané informace jsou subjektivním projevem informantů, a proto je nelze zobecnit pro všechny sociální podniky.

5.1 Výsledky získané sekundární analýzou dat

5.1.1 Projekty Operačního programu zaměstnanost 2014-2020 v oblasti rozvoje sektoru sociální ekonomiky v Jihočeském kraji

Jak již bylo zmíněno v teoretické části (viz str. 21, bod 5.), aktuálně probíhá Operační program Zaměstnanost 2014-2020. V rámci tohoto programu je v Jihočeském kraji zaregistrováno 5 projektů. Všechny projekty mají shodné zařazení v rámci Operačního programu Zaměstnanost: Prioritní osa 2 – Sociální začleňování a boj s chudobou, Investiční priorita – 2.1 Aktivní začleňování, Specifický cíl – Rozvoj sektoru sociální ekonomiky, Výzva č. 129 – Podpora sociálního podnikání. Dále jsou uvedeny všechny aktuální projekty.

NA DOBRÉ ADRESE

Tento projekt si klade za cíl vytvořit Integrační dílnu pod záštitou sociální firmy z5mysl, s. r. o., která zaměstnává osoby s duševním onemocněním. Přínos projektu je spatřován v rozvoji a zlepšení ekonomické stability společnosti a také v postupné cestě destigmatizace osob s duševním onemocněním.

Termín realizace projektu: 1. 4. 2018 – 31. 3. 2020

Cílová skupina: osoby se zdravotním postižením

Financování: příspěvek Evropské unie ve výši 1 071 850,34 Kč (Projekty OPZ, 3. 12. 2018).

Plavnická s. r. o. – výroba a prodej malých hranatých balíků sena

Projekt je zaměřen na vznik nového sociálního podniku, který se bude věnovat výrobě a prodeji malých hranatých balíků sena. Tento produkt je na českém trhu unikátní. Sedmičlenný tým bude zaměstnávat čtyři osoby, které jsou dlouhodobě nezaměstnané. Těmto osobám bude poskytnuta dlouhodobá psychosociální podpora a ony se poté budou moci aktivně zapojit do chodu podniku. Záměr se opírá o znalost potřeb odběratelů, částečně zajištěné zázemí a silné podnikatelské, sociální a projektové kompetence.

Termín realizace projektu: 1. 4. 2017 – 30. 3. 2019

Cílová skupina: osoby dlouhodobě či opakovaně nezaměstnané, osoby se zdravotním postižením, osoby v/po výkonu trestu

Financování: příspěvek Evropské unie ve výši 4 506 867,02 Kč (Projekty OPZ, 21. 12. 2018).

BODY FOOD – restaurace moderního životního stylu

V rámci tohoto projektu bude rozšířena činnost sociálního podniku Info Expres s. r. o. tak, že vznikne kombinovaná samoobslužná jídelna v centru Českých Budějovic, která bude zaměřena na moderní a zdravý životní styl. Její součástí bude i výrobní a poradenské středisko. V tomto provozu se plánuje zaměstnání devíti osob, včetně minimálně pěti osob dlouhodobě či opakovaně nezaměstnaných. Ty by tímto způsobem získaly trvalé zaměstnání, ale také potřebné vzdělávání a psychosociální podporu.

Termín realizace: 1. 9. 2017 – 30. 7. 2019

Cílová skupina: osoby dlouhodobě či opakovaně nezaměstnané

Financování: příspěvek Evropské unie ve výši 4 501 889 Kč (Projekty OPZ, 9. 11. 2018)

První Písecká Polívkárna

Realizací projektu společnosti Sociální Institut, s. r. o. vznikne nový sociální podnik v centru města Písek, který se bude zaměřovat na výrobu, prodej a roznos občerstvení. V provozovně bude vytvořeno 7 nových pracovních míst, přičemž 5 z nich bude vyhrazeno pro osoby převážně s mentálním nebo kombinovaným postižením.

Termín realizace: 1. 11. 2017 – 30. 10. 2019

Cílová skupina: osoby se zdravotním postižením

Financování: příspěvek Evropské unie ve výši 2 790 588,25 Kč (Projekty OPZ, 13. 12. 2018).

Vývařovna Temelín

Projekt pod záštitou neziskové organizace Domovy KLAS, o. p. s. si klade za cíl vytvořit společensky odpovědný a ekonomicky stabilní podnik, který bude integrovat osoby se zdravotním postižením ve Vltavotýnském regionu. Podnik bude připravovat a dodávat obědy do několika podniků a doplňkově vyrábět různé druhy knedlíků pro výhradního zákazníka.

Termín realizace: 1. 10. 2017 – 30. 3. 2019

Cílová skupina: osoby se zdravotním postižením

Financování: příspěvek Evropské unie ve výši 2 136 555,56 Kč (Projekty OPZ, 13. 12. 2018).

Všechny uvedené podniky byly osloveny elektronickou cestou, přičemž bylo zjištěno, že všechny z nich jsou již aktuálně v provozu. Tyto podniky ovšem nebyly zahrnuty do výzkumu, jelikož již z podstaty dotačních podmínek splňují zároveň i podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání.

5.1.2 Přehled sociálních podniků zahrnutých do výzkumu

Přehled všech podniků, s jejichž vedoucími pracovníky byl realizován výzkum, je uveden v tabulce č. 1 níže. Tabulka rovněž poskytuje přehled o oblasti působení podniků, zaměření jejich činnosti a informaci o cílové skupině zaměstnávaných osob se znevýhodněním, jelikož všechny zkoumané podniky jsou integračními sociálními podniky.

Jak již bylo uvedeno, adresář sociálních podniků je neaktuální a neexistuje žádný oficiální seznam těchto podniků nebo organizací, které se tak označují či jednají dle principů sociálního podnikání. Proto je možné, že v Jihočeském kraji působí i další takové podniky, které ale nejsou součástí práce, jelikož nebyly zjištěny.

Tabulka 1: Přehled sociálních podniků

Přehled sociálních podniků ¹⁷			
	Místo působení	Zaměření podniku	Cílová skupina
Madlenka, o. p. s.	Písek	výroba	OZP
PROPAMÁTKY	Písek	služby	OZP
POMOC Týn nad Vltavou	Čihovice	výroba služby	OZP
CoWorkingTabor.cz	Tábor	služby	OZP
Futurum F, s. r. o.	Tábor	výroba služby	OZP
Nazaret, středisko DM CČSH	Borovany	výroba	OZP
Domeček - Středisko pro volný čas a integraci DM CČSH	Trhové Sviny	výroba	OZP

Zdroj: vlastní zpracování

Základní informace o uvedených sociálních podnicích

Pro doplnění informací o jihočeských sociálních podnicích zahrnutých do výzkumu je dále ke každému podniku uveden stručný popis týkající se zejména jeho činnosti.

Madlenka, o. p. s. je sociální podnik založený při zapsaném ústavu Fokus v Písku, který pomáhá lidem s duševním onemocněním a jejich blízkým. Podnik zaměstnává osoby se zdravotním postižením a zaměřuje se na ruční výrobu dárkových a šperkových krabiček, sezónních dekorací, ale i hraček a upomínkových předmětů (Madlenka, 2019).

PROPAMÁTKY je internetový portál a sociální podnik, jehož tým sídlí v Písku. Portál nabízí denně aktualizovaný přehled o dotacích a veřejných sbírkách zaměřených na kulturní dědictví, dále prezentuje podnikatele a organizace působící v oblasti péče o památky a mapuje dění v oblasti památkové péče, obnově a financování památek. Podnik zaměstnává osoby se zdravotním postižením. Jeho zřizovatelem a provozovatelem je nezisková organizace Institut pro památky a kulturu, o. p. s., která poskytuje poradenství týkající se financování projektů v oblasti památek a kultury a pořádá vzdělávací a kulturní projekty (Institut pro kulturu a památky, o. p. s., © 2019).

POMOC Týn nad Vltavou je spolek, jehož posláním je vybudovat centra integrace pro osoby se zdravotním, sociálním či jiným znevýhodněním, kde by mohli žít, pracovat, vzdělávat se a potkávat se se zdravými lidmi, a to zejména na venkově a v zemědělském provozu. Pod sociální podnikání se řadí jeho chráněné dílny zajišťující jak výrobu, tak služby, zaměřené na zahradnictví, pomocné práce a údržbu, zpracování dřeva, technické služby a dopravu. Spolek také provozuje sociální zemědělství (POMOC Týn nad Vltavou, 2019).

CoWorkingTabor.cz založený společností Handi Group CZ s.r.o. provozuje v Táboře sdílený pracovní prostor, tedy sdílené kanceláře, kde si lidé mohou na určitou dobu pronajmout pracovní místo a vykonávat tam svou běžnou pracovní činnost. CoWorkingTabor.cz zaměstnává osoby se zdravotním postižením (Coworkingtabor.cz, © 2019).

Futurum F, s. r. o. je sociální firma při spolku Fokus Tábor, který se zaměřuje na pomoc lidem s vážným duševním onemocněním (FOKUS Tábor, 2019). Sociální podnik tedy zaměstnává osoby s duševním onemocněním, ale i s jiným zdravotním postižením či osoby sociálně vyloučené. Zaměřuje se na zahradnické, úklidové a cateringové služby a výrobu a distribuci baget do škol (Futurum F s. r. o., 2019).

Nazaret, středisko DM CČSH provozuje v Borovanech dvě chráněné dílny, keramickou a textilní, kde jsou zaměstnávány osoby se zdravotním postižením. Zabývají se výrobou

malovaných hrnků, misek, talířů, dále vyrábí ručně tkané koberce, polštáře, zástěry a spoustu dalších keramických a textilních výrobků. (Nazaret, středisko DM CČSH, 2019).

Domeček – Středisko pro volný čas a integraci DM CČSH provozuje v Trhových Svinech keramickou chráněnou dílnu, která zaměstnává osoby se zdravotním postižením či znevýhodněním. V této dílně vyrábějí užitou a zahradní keramiku, a to i na zakázku (Domeček – Středisko pro volný čas a integraci DM CČSH, © 2019).

5.2 Výsledky získané kvalitativním výzkumem

5.2.1 Všeobecné informace

Důvod založení sociálního podniku

V první otázce rozhovoru jsem se zaměřila na důvody, které informanty vedly k založení sociálního podniku, jaké byly pohnutky k tomu začít sociálně podnikat. Přehledně tyto důvody zobrazuje schéma č. 1 níže.

Schéma 1: Důvod založení

Zdroj: vlastní výzkum

Největší shody dosáhla odpověď „reakce na potřeby klientů“, kterou vyjma dvou informantů uvedli všichni ostatní. Dané sociální podniky tedy vznikaly zejména z reakce na potřeby klientů nestátních neziskových organizací nějakým způsobem se uplatnit v pracovním procesu, naučit se pracovní návyky a najít nový smysl života pomocí smysluplné a placené práce.

Pro SP3, SP4 a SP5 bylo založení logickou transformací ze sociálně terapeutických dílen nestátních neziskových organizací. SP3 uvedl: *ono to bylo postavený hlavně na nadšení těch zaměstnanců.*

Informanti SP1, SP2 a SP7 zakládali sociální podnik, jelikož za tím viděli smysl, jak dělat věci jinak, jak podnikat „lépe“, jak pomoci osobám s různým znevýhodněním. SP7 doplňuje: *ta agenda není náročná a můžeme tím přispět dobré věci.*

SP2 a SP5 uvádějí, že vznik podniku byl podpořen dotací na vytvoření pracovních míst, což bylo i jedním z důvodů, proč se rozhodli podnik založit. SP2 komentuje: *vznikla nejdřív nezisková organizace a tím, že jsme v roce ... poprvý zaměstnali člověka se zdravotním hendikepem a pak v roce ... jsme získali evropskou dotaci a zaměstnali tři pak už vlastně celkem, tak tím se začalo rozvíjet to sociální podnikání, to znamená rok až dva po založení organizace.*

SP3 a SP6 mimo jiné shodně uvedli, že hlavním důvodem k založení sociálního podniku bylo získání peněžních prostředků pro financování sociálních služeb nestátní neziskové organizace. SP3 uvedl, že *prvopočátkem bylo špatný financování sociálních služeb, kdy jsme přemejšleli, jakým způsobem bychom si mohli přivydělat, až to nějak sklouzlo k tomu, že zaměstnáváme naše klienty a ten cíl máme jako spíš pomoci těm lidem se začlenit, už to není to, že si chceme vydělat sami na sebe, ale spíš zaměstnat ty klienty.* K tomuto tématu má SP1 negativní postoj, uvádí: *nejde začít provozovat sociální služby a založit si sociální podnik vyloženě na financování těchto služeb, musíte mít někoho za zádama, musí tam být určitá vyzrálost, nejde jít do sociálního podnikání jen srdcem.*

SP6 uvádí další důvod vzniku sociálního podniku, a to nezaměstnanost, která v době zakládání podniku byla vysoká. SP4 sociální podnik zakládal, aby byl vytvořen pomyslný most mezi přechodem ze sociální služby na otevřený trh práce.

Právní forma podnikání

V další otázce mne zajímalo, jaká právní forma podnikání byla pro konkrétní podnik zvolena a z jakého důvodu. Schéma č. 2 na další straně zobrazuje právní formy podnikání zkoumaných sociálních podniků.

Schéma 2: Právní forma podnikání

Zdroj: vlastní výzkum

SP2 a SP3 zvolili právní formu obecně prospěšná společnost, kterou si i po jejím zrušení Zákonem č. 89/2012 Sb., Novým občanským zákoníkem ponechali. SP1 naopak po změně zákona transformoval obecně prospěšnou společnost do nové právní formy zapsaného ústavu.

Podniky SP4 a SP6 patří pod církve a náboženskou společnost, jelikož je jejich zakladatelem. SP5 a SP7 zvolili právní formu společnost s ručením omezeným.

Všichni informanti shodně uvedli, že právní forma podnikání vyplynula z tehdejší situace. SP2 dodává: *cítil jsem, že vlastně to nemůže být jako eseróčko, když jsem nad tím přemýšlel, tak mi to i jako racionálně vyplývalo*. SP3 doplňuje: *možná dneska bysme udělali eseróčko, ale tehda to bylo takhle*. Společnost s ručením omezeným byla pro mladší sociální podniky dostupnější právní formou podnikání, než tomu bývalo dříve, kdy byla nutnost složit vysoký základní kapitál. Proto podniky volily raději formu obecně prospěšné společnosti. Netransformovaly ji do zapsaného ústavu zejména kvůli jeho stigmatizujícímu názvu a zavedenosti a známosti formy obecně prospěšné společnosti mezi širokou veřejností. SP2 to popsal slovy: *mně vůbec ten název, jako zapsanej ústav, vůbec nerezonuje jo, je to hrozný, ópéeska to bylo zažitý a ten název obecně prospěšná společnost, mně to přišlo jako hezký, obecněj prospěch, a ne jenom prostě byznys*. Formu zapsaného ústavu komentoval SP3 obdobně jako SP2, narážel zejména na nevhodnost pojmu „ústav“.

Financování sociálního podniku

Jednotliví informanti byli dotazováni na problematiku financování jejich sociálních podniků. První část otázky se zaměřovala na financování startu podnikání. SP4 a SP6 uvádí podobu vícezdrojového financování, přičemž zdůrazňují nejen vlastní zdroje, ale především dotace, které pro začátek podnikání využil i SP2. SP6 dodává:

když vezmeme mzdy, tak tam to bylo vždycky od úřadu práce dotovaný, v tom režimu podpory osob se zdravotním postižením. SP1, SP3, SP5, SP7 použili k financování startu podniku pouze vlastní zdroje, tedy zdroje nestátní neziskové organizace.

Druhá část otázky již cílila na současné financování provozu podniku. Všechny podniky uvádějí formu vícezdrojového financování, což v praxi znamená, že činnost podniku je financována z více zdrojů najednou. Nejčastěji se vyskytovala kombinace financování z vlastních tržeb společně s příspěvkem na zřízení pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením, přičemž vlastní tržby plynou především z poskytování služeb, z prodeje výrobků na lokálních trzích a ve vlastních obchůdcích. SP2 zmínil: *ta skladba je, že určitě díl rozpočtu, odhadem třetina, jsou státní dotace na zaměstnávání lidí s hendikepou, paragraf 78 zákona o zaměstnanosti a s tím související celá ta agenda, a pak máme řadu jako zdrojů, který to pomáhají spolufinancovat, jednak to jsou odborní partneři, pak fakturuji za vlastní služby a jedním ze zdrojů je i klub přátel, to znamená rozvoj fundraisingu v oblasti dárcovství, dobrovolného přispívání. SP3 řekl: využíváme ten status chráněného místa – paragraf 78 a zisky vlastní.*

Zaměstnanci

V dalších otázkách rozhovoru jsem se zaměřila na zaměstnance sociálních podniků. Jelikož všechny zkoumané podniky jsou zároveň podniky integračními, zajímalo mne, na jakou cílovou skupinu osob se znevýhodněním se zaměřují, respektive které osoby zaměstnávají. Přehled je uveden ve schématu č. 3.

Schéma 3: Cílová skupina

Zdroj: vlastní výzkum

Informanti SP2, SP3, SP5 a SP7 uvedli, že zaměstnají kohokoliv, kdo pobírá invalidní důchod. U podniku SP2 zaměření na cílovou skupinu vyplývá z povahy práce, kterou by např. osoba s mentálním postižením nemohla zvládat. SP1 a SP4 se poté zaměřují

na zaměstnávání osob s tělesným a mentálním postižením. SP4 také zaměstnává i osoby se smyslovým postižením, stejně tak jako SP6, který zaměstnává i osoby s mentálním postižením, duševním onemocněním a jako jediný i osoby dlouhodobě nezaměstnané, aby neztratili své pracovní návyky. SP3 a SP5 sice zaměstnává kohokoliv s invalidním důchodem, primárně se ale zaměřuje na zaměstnávání osob s duševním onemocněním. Vyplývá to z klientely nestátní neziskové organizace, pod kterou působí, či která je založila.

Dále mne zajímalo, jaká je týdenní pracovní doba zaměstnanců se znevýhodněním, tedy jaké mají pracovní úvazky. Pouze informant SP6 uvedl, že někteří zaměstnanci pracují na plný úvazek. Kvůli výši minimální mzdy se jim v podstatě nevyplatí zaměstnávat pracovníky na zkrácený úvazek, ale ne každá ze znevýhodněných osob si může dovolit pracovat na plný úvazek kvůli obavám o ztrátu invalidního důchodu. Pracovní režim a pracovní tempo je zde ale jiné než v komerčních podnicích. V ostatních podnicích zaměstnanci pracují na poloviční či zkrácené pracovní úvazky. V SP3 zaměstnanci týdně odpracují 10 hodin, v SP1 20 hodin, v SP2, SP4 a SP5 činí pracovní doba u některých zaměstnanců 20 hodin týdně a u některých 30 hodin týdně. SP2 dodává, že *pracovní doba je velice volná a mají v tom lidi svobodu, že si jí vlastně stanovují sami.*

Také mě zajímalo, jakým způsobem jsou tyto zaměstnanci získáváni a vybírání. SP7 uvádí, že zaměstnance získává přes soukromou inzerci a kritériem výběru je schopnost samostatně vykonávat danou práci. Dodává: *lidi, které nám poslal úřad práce byli lidi, kteří potřebovali jen razítko, že je pro ně daná práce nevhodná (smích).* SP6 získává zaměstnance především z úřadu práce, do budoucna by ale chtěl zaměstnávat i mladistvé vycházející ze sociální služby. Ti by si zde osvojili pracovní návyky a mohli by pokračovat na volný pracovní trh. SP3 naopak získává zaměstnance zejména ze sociální služby. Sociální podnik chápe jako jednu z návazných služeb, uvádí, že *lidi tady prochází nějakou sociální rehabilitací, sociálně terapeutickou dílnou, pak se zapojí (pozn.: do sociálního podniku) a tam si je nechceme jako náh vohřejvat, to je spíš takový startovací zaměstnání jakoby, aby byli schopný fungovat dál, aby se vrátili na normální trh práce.*

Problémy v průběhu podnikání

Informantů jsem se dále ptala na překážky či problémy, se kterými se v průběhu podnikání či na začátku zakládání sociálního podniku setkali či se kterými se setkávají pravidelně. Výčet těchto problémů je uveden ve schématu č. 4.

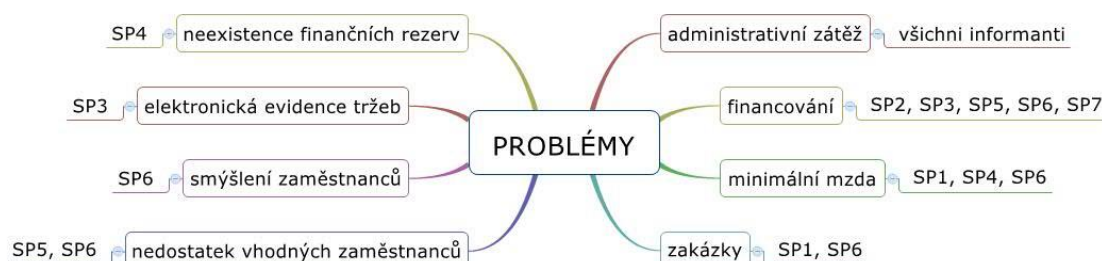

Schéma 4: Problémy

Zdroj: vlastní výzkum

Všechny zkoumané podniky se potýkají s běžnými překážkami a problémy, které s sebou nese každé podnikání. Všichni informanti také jako problém uvedli administrativní zátěž v souvislosti s podnikáním, získáváním financí pro provoz podniku, zaměstnáváním osob se zdravotním znevýhodněním apod.

Kromě dvou informantů všichni dále odpověděli, že největší problém vidí ve financování podniku. SP7 uvádí, že ze začátku byl problém získat finance na mzdy zaměstnanců, jelikož dotace na pracovní místa pro osoby se zdravotním postižením chodí kvartálně zpětně. Také dodává, že náhradní plnění pro jiné podniky (pozn.: § 81, odst. 1, písm. b, Zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti) je možné uplatňovat až po roce fungování podniku.

SP5 shodně s SP6 dodávají, že je nedostatek vhodných uchazečů o zaměstnání, kteří by zvládali konkrétní pracovní pozice. SP3 se obává nutnosti začít používat elektronickou evidenci tržeb. *Ted' se bojíme EET teda, jestli do toho spadnem nebo nespadnem, protože oni sice schválili, že při malým obratu to bejt nemusí, při našem počtu zaměstnanců nevíme, jestli se nás to bude týkat nebo ne.* SP1 uvádí, že největším problémem je nedostatek zakázek. S tím se ztotožňuje i SP6 a dodává, že problematické je také zakázky vyhledat. SP4 trápí neexistence finančních rezerv.

SP1, SP4 a SP6 se shodují, že velkým problémem je výše minimální mzdy. Ta se již vyplácí v plné výši, a nikoliv ve snížené sazbě, jako tomu bylo dříve.⁴ SP6 se k tomu vyjádřil tak, že *zvyšování minimální mzdy přinese problém do budoucna. Ideál byl těch 80 %, protože v tuhle chvíli se dostáváme do stavu, kdy už jsou diskriminováni zdraví oproti postiženým.* Dále tito informanti shodně uvádějí, že osoba s určitým postižením nemá takový výkon jako zdravý člověk. Podniky mohly dříve rozlišovat mezi výkonem takto znevýhodněných osob a u těch méně výkonnějších snížit mzdu na 80 % minimální mzdy. Dnes ta možnost není, což působí demotivačně i pro znevýhodněné zaměstnance, kteří práci zvládají lépe a rychleji než ostatní. Bohužel praxe je taková, že tito zaměstnanci svůj pracovní výkon snížili, jelikož nejsou motivováni k vyššímu pracovnímu výkonu – za odvedenou práci dostanou zapláceno stejně, jako méně výkonný pracovník na stejné pozici. SP6 se obává toho, že si v budoucnu budou sociální podniky více vybírat, které osoby se znevýhodněním zaměstnají, jelikož se jim už nevyplatí zaměstnávat ty méně výkonné.

SP6 také uvádí, že velkým problémem je smýšlení zaměstnanců, které je zapříčiněno nastavením sociální politiky našeho státu. Znevýhodnění zaměstnanci dle SP6 nejsou orientováni na generování zisku podniku, vnímají ho jako charitu a myslí si, že jsou v pracovním poměru nějak zvýhodněni oproti zdravým zaměstnancům. Většinou je tento problém řešen na poradách, kde je zaměstnancům zdůrazňováno, že na ně platí stejný zákoník práce jako na ostatní, a že by si měli vážit především toho, že v sociálním podniku mají uvolněnější pracovní režim, než by měli v běžném komerčním podniku.

Udržitelnost podniku a plány do budoucna

Informanti byli dotazováni, zda si myslí, že je provoz jejich podniku udržitelný do budoucna. Od všech informantů zazněla kladná odpověď. SP7 to nicméně komentuje slovy: *kdyby to mělo uživit mě nebo moji rodinu, tak mě to neuživí. Je to nutné skloubit s nějakým primárním byznysem, nemůže to fungovat samostatně jako primární byznys.*

---

⁴ Od 1. 1. 2017 platí jednotná sazba minimální mzdy pro všechny zaměstnance. Byla sjednocena sazba minimální mzdy, čímž se zrušila zvláštní sazba minimální mzdy pro zaměstnance s invalidním důchodem (Vláda ČR, 5. 10. 2016).

Dále jsem se jednotlivých informantů ptala, jaké jsou jejich plány do budoucna, co se týče fungování podniku, působnosti, zaměření, zaměstnanců apod. Přehled plánů zobrazuje schéma č. 5.

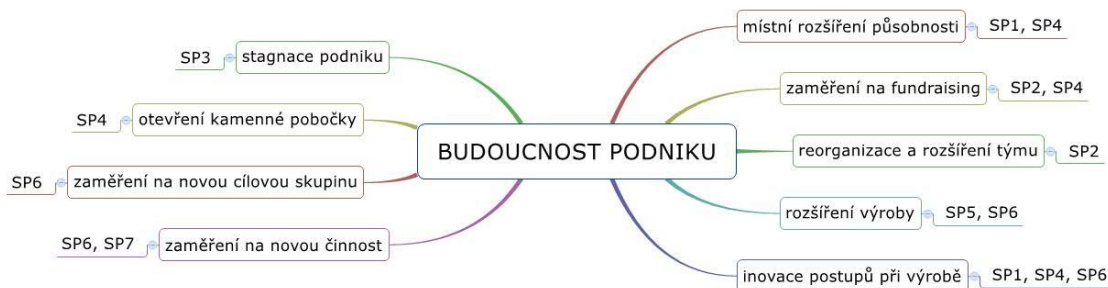

Schéma 5: *Budoucnost podniku*

Zdroj: vlastní výzkum

SP1 a SP4 plánují rozšířit svou působnost i do dalších měst či regionů. SP4 se dále chce více zaměřit na získávání financí pomocí fundraisingu, s čímž se ztotožňují i plány SP2, který v návaznosti na fundraising jako další plán uvádí určitou reorganizaci a rozšíření svého týmu právě o pracovníky na pozicích fundraiserů. *Zvažujeme vlastně vybudovat takovej jako malej jako marketingovej nebo fundraisingovej tým, kterej by se právě staral o tu osvětu a vzdělávání, ale pomáhal by právě s financováním a s prezentací těch našich projektů a činností, takže bychom udělali reorganizaci a v případě bychom při tom přibrali dva nebo tři lidi, podle peněz.*

SP4 uvádí další plány, jako jsou inovace postupů při výrobě a otevření kamenné pobočky pro prodej vlastních výrobků. SP5 plánuje rozšířit výrobu, s čímž bude souviset i přesunutí výroby na jiné, atraktivnější místo. Rozšíření výroby shodně uvádí i SP6, který stejně jako SP4 bude dále usilovat o zkvalitňování výroby pomocí inovací postupů při výrobě. SP6 k tomu dodává, že *bez toho to nejde, jestli máte nějaký podnikání, furt musíte se snažit zkvalitňovat a jít dopředu, musí tam bejt pořád nějaký vývoj, aby to fungovalo.* Stejný názor má i SP1, komentuje: *když to teď nezměníme do roka, tak umře to pracoviště, musí se to obnovovat prostě a inovovat a hledat nový výrobky.*

SP6 chce také rozšířit stávající činnosti podniku o nové a chce začít zaměstnávat i osoby bez zdravotního postižení formou „startovacího zaměstnání“. SP7 má shodně s SP6 v plánu rozšíření stávajících činností podniku o další. SP3 uvádí, že má podnik potenciál k dalšímu rozvoji, ale pokud zůstane nastaven tak, jako byl doposud, tak bude spíše

stagnovat. Dodává: *my se postupně pomalu rozšiřujeme, já třeba na to nemám tolik času, ale kdyby do toho někdo šlápnul, tak to potenciál má.*

5.2.2 Podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání

Druhá část rozhovoru byla již přímo zaměřena na podmínky stanovené Věcným záměrem zákona o sociálním podnikání (viz příloha č. 1). Bylo zjišťováno, zdali a jakým způsobem je zkoumané sociální podniky naplňují. Premisou pro získání statusu sociálního podniku by v případě zavedení zákona bylo kumulativní splnění všech těchto podmínek, přičemž by tyto podmínky měl podnik naplňovat nejméně rok před podáním žádosti o uznání statusu (integračního) sociálního podniku. Dále jsou uvedeny všechny podmínky nutné pro uznání statusu, včetně krátkého popisu podmínky a odpovědí informantů.

Vykonávání společensky prospěšné činnosti a podmínky nakládání se ziskem

Předpokladem pro splnění této podmínky je stanovení způsobu vykonávání společensky prospěšné činnosti a stanovení podmínek nakládání se ziskem, a to v zakladatelském právním jednání. Přehled vykonávaných společensky prospěšných činností zobrazuje schéma č. 6.

Schéma 6: Společensky prospěšná činnost

Zdroj: vlastní výzkum

Společensky prospěšnou činnost Věcný záměr specifikuje jako činnost podniku v oblasti pomoci znevýhodněným osobám, kultury, vzdělávání, ochrany životního prostředí nebo rozvoje místních společenství. Jelikož všechny dotazované sociální podniky jsou zároveň integračními sociálními podniky, každý z nich naplňuje společensky prospěšnou činnost formou pomoci znevýhodněným osobám. Způsob jejího vykonávání mají všechny podniky stanoveny ve svém zakladatelském právním jednání a tím splňují první část podmínky.

Co se týče další společensky prospěšné činnosti, tak SP2, SP6 a SP7 uvedli i oblast kultury. Prostory podniku SP7 například slouží pro pořádání různých výstav a workshopů. SP2 zase do oblasti kultury řadí osvětovou činnost, kterou svým podnikáním provádí. SP6 pořádá v rámci své činnosti různé kulturní akce, čímž zapojuje i místní komunitu a zasluhuje se tedy i o lokální rozvoj. Lokální rozvoj, tedy rozvoj místních společenství jako společensky prospěšnou činnost uvádí také SP1 a SP2. SP3 uvedl, že společensky prospěšnou činnost provádí i v rámci ekologie tím, že produkuje výrobky z recyklovaných materiálů či tím, že výrobky slouží k další záslužné činnosti, která omezuje používání plastů.

Tyto uvedené společensky prospěšné činnosti podniky podporují z části svého zisku a tím naplňují druhou část této podmínky. Tou je povinnost použití zisku pro další rozvoj sociálního podniku a/nebo na zajištění společensky prospěšné činnosti. Uvedené další činnosti ale podniky ve svém zakladatelském právním jednání stanoveny nemají, vnímají je spíše jako doplňkovou činnost.

Použití zisku

Tato podmínka ukládá sociálním podnikům povinnost reinvestovat více než 50 % svého zisku před zdaněním, včetně nerozděleného zisku z minulých let do rozvoje podniku a/nebo na zajištění společensky prospěšné činnosti. Informace o takovém použití zisku by pak měly podniky zveřejňovat.

Všichni dotazovaní informanti shodně odpověděli, že tuto podmínku naplňují. SP5 a SP6 používají zisk zejména pro rozvoj sociálních služeb. SP6 uvedl: *prakticky my to dáváme do těch sociálních služeb, podnik se zdokonaluje jako takový, a ještě to má další rozměr, že to pomáhá, ty peníze vydělaný, kvůli tomu to děláme hlavně, to je záměr.*

Minimum 30 % příjmů z vlastních tržeb

Věcný záměr blíže nespécifikuje, které příjmy budou spadat do vlastních tržeb. Toto upřesnění by měl přinést zákon tak, aby status (integračního) sociálního podniku nemohl být zneužíván. Vzhledem k této skutečnosti je možné, že některé zkoumané podniky tuto podmínku nesplňují, i když uvedly, že ano.

SP4 uvedl, že si není jistý, jestli tuto podmínku naplňují. Všichni ostatní informanti potvrdili splnění této podmínky. SP2 se k tomu vyjádřil: *Je to různý každý rok. Jsou dary vlastní tržbou? My bysme to splnili těch 30 %, ale jako tak tak, ono se to jako každý rok mění, aktuálně bychom byli nad téma 30 %.* SP5 dokonce uvedl, že mají více než 50 % příjmů z vlastních tržeb. SP1 dodává: *mívali jsme okolo 45 až 53 % a to se právě teď dost jako ukazuje, že to není úplně jednoduchý.*

Nastavení pravidel pro účast zaměstnanců a členů na směřování podniku

Věcný záměr stanovuje dvě možnosti, jak by účast zaměstnanců a/nebo členů na směřování sociálního podniku měla probíhat. První možností je, aby byli zaměstnanci a/nebo členové podniku pravidelně informováni o chodu podniku a všech záležitostech, které se ho týkají. V praxi by to znamenalo například organizování schůzí a vedení zápisů ze schůzí, poskytování informací prostřednictvím interního zpravodaje, emailem apod., přičemž zmíněnými dokumenty by podniky toto jednání dokazovaly.

Druhou možností je zapojení zaměstnanců a/nebo členů do rozhodování o směřování podniku, přičemž by zaměstnanci/členové disponovali hlasovacím či rozhodovacím právem. Samotný zákon už by poté dle jednotlivých právních forem stanovil, jak by se toto zapojení prokazovalo.

Odpovědi informantů na tuto otázku se značně diferencovaly. Největší shody dosáhly odpovědi informantů SP1, SP2, SP4, SP5 a SP6, kteří se se svými zaměstnanci setkávají pravidelně na poradách, kde jim sdělují informace o chodu podniku, strategii podniku, počtu prodaných výrobků, výši tržeb za tyto prodeje apod. SP5 a SP6 pořádají porady dvakrát do roka, k čemuž SP6 dodává, že porady se konají ještě operativně dle zadaných zakázek. SP6 dále uvádí, že informace podává spíše vedoucím pracovníkům dílen. Zaměstnanci si v případě zájmu mohou informace o chodu podniku v uplynulém roce přečíst vždy ve výroční zprávě. SP6 dále uvedl, že se každoročně všichni schází na vánočním obědě, kde jsou účastni jak zaměstnanci sociálního podniku, tak zaměstnanci sociálních služeb a všichni vedoucí pracovníci, aby se navzájem poznali a získali informace o fungování celé organizace.

SP2 k tomu dodává, že se se zaměstnanci setkává i v rámci individuálních rozhovorů týkajících se osobního rozvoje a podnětů týkajících se chodu podniku. *Probíhají*

pravidelný porady, kdy s každým zaměstnancem se každoročně jako setkávám na základě nějakýho dotazníku, kterej mi vyplní, a ptám se ho prostě na jeho pocity, priority, to, co cítí jako důležitý, jak v tej rovině osobní, pracovní, ale i třeba směrem k týmu a je to čistě na nich, co řeknou. Informace jim poté poskytuje nejen při těchto setkáních, ale i průběžně.

SP7 sdělil, že zaměstnanci jeho sociálního podniku mají velmi široké kompetence a v podstatě si podnik řídí sami, mají tedy o všech záležitostech přehled, mají možnost podávat podněty na změny a informace o chodu podniku přicházejí spíše od nich k SP7.

Podnik SP3 ani jednu z uvedených podmínek zatím nenaplnuje, své zaměstnance neinformuje a ani je nezapojuje do rozhodování o chodu podniku. Zdůvodnil to tím, že zaměstnanci nemají kapacitu na to, aby tyto informace pochopili a nechce je tím zbytečně zatěžovat.

Environmentální prospěch

Další otázka směřovala na podmínku naplňování environmentálního prospěchu, a to formou zohledňování ekologických aspektů výroby i spotřeby. Věcný záměr tuto podmínku blíže nespecifikuje, stejně tak jako neurčuje způsob prokazování jejího dodržování.

Informanty tato podmínka většinou pobavila a všichni obratně odpovídali, že třídí odpad. Další velkou shodu zaznamenala odpověď „zero waste“, tedy minimální produkce odpadu a jeho opětovné využívání, jak ve spotřebě, tak při výrobě, kterou uvedli SP3, SP4, SP6 a SP7. V podnicích SP3, SP4 a SP6 se například recyklují materiály a zbytky z výroby k další výrobě či použití. Zbylé odpovědi se již jednotlivě liší. V podniku SP4 dokonce znovu využívají teplo vytvořené při výrobě. V SP5 je slevou zvýhodněno ekologické chování zákazníků. SP6 sdělil, že se snaží vždy podporovat lokální podnikatele, i když by dané věci mohl sehnat laciněji, nakupuje tedy v okruhu působnosti podniku a tím není zbytečně znečišťováno životní prostředí. SP2 uvedl, že všichni zaměstnanci využívají kreditové jízdenky, snaží se jezdit hromadnou dopravou a na konferencích ve svém stánku fungují bez plastových tašek či kelímků na kávu.

Nenarušovat místní společenství

Věcný záměr stanovuje podmínku nenarušovat místní společenství nad míru nutnou k provozování podnikání, kterou ale opět blíže nespecifikuje, respektive nespecifikuje formu prokazování splnění této podmínky. Žádný z informantů si nebyl vědom, že by svým podnikáním nějakým způsobem narušoval místní společenství.

Specifika zaměstnávání

Tato podmínka vyžaduje, aby podniky rok před podáním žádosti o uznání statusu zaměstnávaly alespoň jednu osobu a současně musí být splněno, aby souhrn úvazků zaměstnanců dosahoval plného úvazku. Tuto podmínku všechny podniky zahrnuté ve výzkumu splňují.

Zveřejňování a transparentnost

Věcný záměr stanovuje, co vše by měly (integrační) sociální podniky zveřejňovat. Jedná se o zakladatelské právní jednání, výroční zprávy, konečné vlastníky, vlastnickou strukturu, finanční rezervy a dceřiné společnosti. Vyjma podniků SP3 a SP7, kteří nezveřejňují výroční zprávy, všechny ostatní podniky tuto podmínku splňují. Uvedené podniky by prý ale neměly problém výroční zprávy zveřejnit.

Dluhy, likvidace/úpadek, bezúhonnost, období podnikání

Následující podmínky všechny zkoumané podniky splňují. První podmínkou je neexistence dluhů po splatnosti vůči daňové správě a na sociálním a zdravotním pojištění. Další podmínkou je, aby podniky nebyly v procesu likvidace nebo úpadku. Třetí podmínka předpokládá bezúhonnost statutárních orgánů podniku. Další podmínkou je mít uzavřené alespoň jedno období jako podnikající osoba.

Všechny výše uvedené podmínky musí splňovat jak čistě sociální, tak integrační sociální podnik. Následující dvě podmínky musí splňovat pouze integrační sociální podniky.

Uvádím je, jelikož všechny podniky zahrnuté ve výzkumu jsou zároveň integrační, tedy zaměstnávají a sociálně začleňují osoby znevýhodněné na trhu práce.

Zaměstnanci se znevýhodněním

Dle Věcného záměru musí zaměstnanci se znevýhodněním tvořit minimálně 30 % z průměrného ročního počtu zaměstnanců v přepočtu na úvazky. Všechny zkoumané podniky tuto podmínku naplňují. SP4 uvedl, že mají 60–70 % znevýhodněných zaměstnanců, SP7 dokonce 100 %.

Integrační sociální podniky musí dále prokazatelně provádět aktivity k uplatnění těchto zaměstnanců na trhu práce a/nebo sociální integraci. Také jim musí zajišťovat psychosociální podporu. Tato podmínka je opět splňována všemi podniky. SP5 uvedl, že psychosociální podporu zajišťuje zakládající NNO (nestátní nezisková organizace). Řeší s nimi pracovní záležitosti a klíčové pracovnice jednotlivých klientů/zaměstnanců s nimi poté řeší i osobní problémy. Dále dodává, že svým zaměstnancům nebrání ve vstupu na otevřený trh práce. Je ale velmi těžké zapracovat nové pracovníky, proto spíše usilují o setrvání stávajících zaměstnanců v podniku.

Shrnutí naplňování podmínek jednotlivými podniky

Tabulka č. 2 na další straně přehledně shrnuje jednotlivé podmínky a jejich splnění/nesplnění jednotlivými sociálními podniky. Z tabulky vyplývá, že dva podniky tyto podmínky nesplňují. Podnik SP3 nesplňuje podmínku „nastavení pravidel pro účast zaměstnanců/členů na chodu podniku“ a společně s podnikem SP7 nesplňují podmínku „zveřejňování a transparentnosti“. Podnik SP4 sice všechny podmínky splňuje, ale není si jist splněním podmínky „minimálně 30 % příjmů z vlastních tržeb“.

Tabulka 2: Podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání

Podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání ^{trf}							
	SP1	SP2	SP3	SP4	SP5	SP6	SP7
Použití zisku	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Min. 30 % příjmů z vlastních tržeb	✓	✓	✓	?	✓	✓	✓
Nastavení pravidel pro účast zaměstnanců/členů	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓
Environmentální prospěch	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Nenarušovat místní společenství	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Specifika zaměstnávání	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Zveřejňování a transparentnost	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗
Dluhy, likvidace/úpadek, bezúhonnost, podnikání	–	–	–	–	–	–	–
Zaměstnanci se znevýhodněním	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Zdroj: vlastní výzkum

5.2.3 *Názor na legislativní úpravu sociálního podnikání*

V poslední části rozhovoru byly zjišťovány názory informantů na legislativní úpravu sociálního podnikání a Věcný záměr zákona o sociálním podnikání.

Potřeba legislativní úpravy sociálního podnikání

Tato otázka vyvolala u většiny informantů velké emoce a většinou následovala podnětná diskuze. Proto uvádím pouze stěžejní informace získané z těchto rozhovorů.

SP1, SP6 a SP7 se shodují na tom, že legislativní úprava je nutná, nicméně podmínky by měly poskytovat dostatek prostoru pro samotné podnikání a zbytečně ho nesvazovat. SP1 zmiňuje: *podnikání je volná prostě záležitost, kdy ten člověk může dělat cokoliv přece, aby vydělal peníze jako jo a je špatný to prostě jako svazovat, ale tady zase proti*

tomu jak to jako vohlídat jako jo, to znamená, že tam musí být nějaký jiný systém důvěry. Je tam potřeba právě, aby tam nějaká úprava byla, ale je potřeba, aby tam byl dostatek volnosti. Prostě když se chce, tak se najdou poměrně jednoduchý jakoby pravidla, který určují jenom jakoby krajní meze, ale mezitím vzniká dostatek prostoru.

Informant SP6 je pro upravení podmínek sociálního podnikání a poukazuje na nutnost prokázání prospěšné činnosti, aby sociální podnikání nebylo jen „byznysem“, ale i pomocí. Dodává: *já v tom podnikám kdy ještě nikdo nevěděl, že nějaký sociální podnikání je a nikdy jsem to nepotřeboval. Člověk to dělá přirozeně, určitě je dobrý tam nastavit takový ty pravidla, aby ta sociální firma, která bere ty dotace, aby to vracela zpátky do toho podniku.*

SP7 dodává: *byznys by měl být rovnej, ale zaměstnávání postižených a začlenit je do běžného života má velký význam pro komfortní život a zlepšení jejich psychického stavu. Jako standardní byznys to nemůže fungovat, lidi jsou těžko zaměstnatelný, musí to být upraveno a zaměstnavatelé musí být zákonem zvýhodněni.*

SP3 uvádí, že legislativní ukotvení sociálního podnikání může přinést nějaké výhody, ale zmiňuje i etické hledisko: *je to vlastně z hlediska etiky nesprávně že jo, protože my bysme se měli snažit bejt normálním podnikem, nestigmatizovat předem, kor třeba s našema klientama. My chceme dělat kvalitní použitelný výrobky a je úplně jedno, kdo je vyrábí. My chceme aby si to koupil, protože je to dobrý, proto si nemyslim, že je úplně šťastný to takhle nazývat.*

SP4 zmiňuje, že by právní ukotvení sociálního podnikání bylo velkou výhodou pro nově vznikající podniky a zároveň dlouhodobou podporou i pro ty stávající, které by získaly status sociálního podniku.

Povědomí o Věcném záměru zákona o sociálním podnikání

Všichni dotazovaní měli pojem o tom, že Věcný záměr existuje, ale žádný z nich ho nečetl a více nestudoval. Většina informantů uvedla, že je to pro ně momentálně neaktuální a začnou se o to zajímat, až opravdu nějaký zákon bude. Proto jsem nemohla vyčerpát zbylé otázky v rozhovoru, jelikož byly zaměřeny na informanty, kteří jsou s Věcným záměrem obeznámeni. SP7 například uvedl, že zákon nečetl, ale ví, že se chystají

přednášky od MPSV, Asociace zaměstnavatelů zdravotně postižených, P3 – People, Planet, Profit, o. p. s. apod. a čeká na pozvání.

Získání statusu

I přes neznalost informantů, co se Věcného záměru týče, jsem se rozhodla položit otázku, zda by usilovali o získání statusu sociálního podniku, kdyby připravovaný zákon vešel v platnost. K zodpovězení této otázky jim byly nápomocné i otázky z druhé části rozhovoru, kde zjistili, jaké jsou aktuálně podmínky připravovaného zákona. Na tuto otázku bohužel přímo odpověděli pouze 4 informanti, ostatní se spíše vyjadřovali celkově k právní úpravě sociálního podnikání.

Od všech, kteří na tuto otázku odpovídali, zazněla kromě jediného případu víceméně kladná odpověď. SP2 uvedl: *no musel bych znát ty podmínky ještě, jestli to by tam bylo nějaký finančně, jako jestli tam musím za to něco platit nebo by to bylo čistě o přihlášení se a nějakým prověřením a pokud bych naznal, že to jako má smysl, tak proč ne.* SP4 by určitě o status usiloval, pokud by souhlasil jeho zřizovatel. SP5 by usiloval o status sociálního podniku, a to zejména z důvodu větší konkurenceschopnosti a uvádí, že by měla být povinnost, aby se u veřejných zakázek zvýhodňovaly právě sociální podniky. Obává se ale přílišné administrativy, kontroly a negativní nálepky názvu „sociální podnik“, která by naopak mohla podniku i uškodit. SP6 sice uvedl, že by byla vhodná určitá právní úprava, ale dodává: *já nepotřebuju být v nějakým seznamu firem, že jsem sociální podnik, proč. Nepotřebuju se označovat jako sociální podnik, mně stačí říkat, že sociálně podnikám.*

Z nepřímé odpovědi SP1 usuzuji, že by o získání statusu usilovali. Komentuje: *My si na to teď někdo šaháme jako a učíme se to z hlediska zákona. My to děláme jako když to řeknu z nějaký přirozenosti, ale teď je jasné, že se chceme nějakým způsobem dopracovat k tomu, že to asi podle toho zákona budeme dělat.* Nicméně má obavy, že to s sebou ponese velká kontrolní opatření a nějaká omezení, jako je tomu u dotací (např. dlouhodobost činnosti, na kterou byla dotace poskytnuta), proto musí důkladně zvážit, jestli by se mu to vyplatilo.

5.3 Shrnutí výsledků

Tato podkapitola poskytuje přehled o splnění stanovených cílů práce a zodpovídá vytyčené výzkumné otázky.

Hlavní cíl: Zmapovat stav existujících sociálních podniků na území Jihočeského kraje a zjistit, zda splňují podmínky stanovené ve Věcném záměru zákona o sociálním podnikání.

Odpověď: První část tohoto cíle se podařilo naplnit pomocí průzkumu telefonickou a e-mailovou formou pro potvrzení existence sociálních podniků uvedených v online adresáři, dále analýzou webových stránek jednotlivých podniků a provedením strukturovaných rozhovorů s vedoucími pracovníky těchto sociálních podniků. Bylo zjištěno, že vedle sedmi zkoumaných podniků existuje ještě dalších pět podniků vzniklých na základě aktuální dotační výzvy ESF ČR č. 129 „Podpora sociálního podnikání“. Dále je v provozu dalších pět podniků, které se na výzkumu nepodílely. V průběhu výzkumu jsem se také dozvěděla o jednom budoucím sociálním podniku, který začne v nejbližší době fungovat přímo v Českých Budějovicích. Při zpracovávání seznamu bylo zjištěno, že do online adresáře přibyly po ukončení výzkumu ještě dva další podniky. Výčet všech dvaceti podniků uvádím v příloze č. 4.

Druhá část cíle, a to zjištění splnění podmínek stanovených ve Věcném záměru, byla taktéž naplněna. K jejímu zjištění přispěla analýza informací poskytnutých při rozhovorech. Dále bude více rozvedeno pod výzkumnou otázkou č. 1.

Dílčí cíl: Otevřít dialog o legislativní úpravě sociálních podniků.

Odpověď: Ke splnění dílčího cíle vedla poslední část rozhovoru, která se týkala názoru informantů na legislativní úpravu sociálního podnikání. Dialogy byly velmi podnětné, někteří informanti měli smíšené názory, ale dokázali uvést, jaké by mohly být klady a zápory právního zakotvení sociálního podnikání, přičemž se aktuálně nepřikláněli k žádné variantě. Klady spatřují především v získání výhodnějších podmínek oproti komerčním podnikům či v zamezení zneužívání statusu sociálního podniku. Mezi možné zápory informanti řadili zejména další administrativní zátěž, kontrolní systém, omezení

svobody podnikání a etické hledisko, zejména stigmatizaci. Jiní informanti přicházeli s návrhy, jak by podle nich bylo ideální sociální podnikání právně ukotvit. Shodovali se na tom, že by bylo vhodné zakotvit základní podmínky, aby nedocházelo ke zneužívání statusu.

VO1: Naplňují sociální podniky v Jihočeském kraji podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání?

Odpověď: Ze sedmi zkoumaných sociálních podniků splňuje podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání pět podniků. Jeden zkoumaný podnik nenaplnuje podmínku „nastavení pravidel pro účast zaměstnanců/členů na chodu podniku“. Tento podnik zároveň ještě s dalším podnikem nesplňuje podmínku „zveřejňování a transparentnosti“. Jeden podnik si není jistý splněním podmínky „minimálně 30 % příjmů z vlastních tržeb“. Tato podmínka byla i u některých dalších podniků hraniční a uváděli, že se procento každý rok mění.

VO2: Jaký je názor vedoucích pracovníků sociálních podniků v Jihočeském kraji na Věcný záměr zákona o sociálním podnikání? V čem spatřují jeho výhody a nevýhody?

Odpověď: Tato výzkumná otázka předpokládala znalost Věcného záměru ze strany informantů. Bohužel žádný z informantů nebyl s jeho zněním obeznámen, tudíž tuto výzkumnou otázku nelze zodpovědět.

6 DISKUSE

Tato kapitola bude věnována rozboru výsledků práce. Dle podkapitoly 5.3 více rozpracuje naplnění stanovených cílů a výzkumných otázek. Bude kladen důraz na vyjádření vlastního názoru a diskusi výsledků s autory zabývající se danou problematikou. Pro komparaci výsledků bude také použito poslední dotazníkové šetření z roku 2015 společnosti P3 – People, Planet, Profit, o. p. s., která se jako jediná v republice věnuje mapování stavu sociálních podniků a identifikaci jejich problémů.

Hlavní cíl „Zmapovat stav existujících sociálních podniků na území Jihočeského kraje a zjistit, zda splňují podmínky stanovené ve Věcném záměru sociálního podnikání“ se podařilo naplnit v obou jeho částech. Vedle sedmi zkoumaných podniků vzniklo v poslední době dalších pět podniků, a to na základě aktuální dotační výzvy ESF ČR č. 129. Dále je v provozu dalších šest podniků, které se na výzkumu z různých důvodů nepodílely. V průběhu výzkumu bylo také zjištěno, že v nejbližší době začne přímo v Českých Budějovicích fungovat jeden sociální podnik. Výčet všech podniků uvádím v příloze č. 4. Ta obsahuje také dva sociální podniky, které se po ukončení průzkumu v online adresáři nově objevily. Z tohoto výčtu je průkazné, že sociální podnikání zažívá dynamický rozvoj a sociální podniky velmi rychle přibývají. S tím se ztotožňuje Celý (2016), který uvádí, že se od roku 2012 do roku 2016 počet sociálních podniků uvedených v online adresáři téměř ztrojnásobil.

Růst počtu sociálních podniků může být zapříčiněn lepším přístupem k finanční podpoře v začátcích podnikání např. v návaznosti na operační programy Evropského fondu pro regionální rozvoj a ESF ČR (viz podkapitola 2.2.4). Jedná se zejména o dotační výzvu č. 129 „Podpora sociálního podnikání“ Operačního programu Zaměstnanost 2014-2020 či výzvy Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014-2020. Ale i další výzvy operačních programů působících lokálně například v Praze, Liberci, Jablonci nad Nisou, Zlíně apod.

Dalším důvodem pro exponenciální růst nových podniků by dle mého názoru mohly být příklady dobré praxe již fungujících sociálních podniků, které zájemcům o založení sociálního podniku poskytují cenné informace. Dle mého názoru je vidina funkčního prosperujícího sociálního podniku tím nejlepším hnacím motorem pro budoucí sociální podnikatele. Společnost P3 – People, Profit, Planet, o. p. s. vydala již v roce 2012 publikaci „Příklady dobré praxe aneb sociální podnikání v České republice a zahraničí“,

kteřá pomocí rozhovorů a příběhů představuje 14 sociálních podniků nejen z České republiky. Demonstruje pestrost podnikatelských činností, rozmanitost přístupů k sociálnímu podnikání a jeho výsledky. Sociální podnikatelé, ať začínající či již podnikající zde mohou najít inspiraci a důkaz toho, že sociální podnikání funguje, pomáhá a prospívá (P3 – People, Planet, Profit, o. p. s., 2012). Začínající podnikatelé mají dokonce možnost přihlásit se na stáž a načerpat tam zkušenosti pro své sociální podnikání. Stáže nabízí od roku 2017 Ministerstvo práce a sociálních věcí a jejich smyslem je poskytnout stávajícím či budoucím sociálním podnikatelům informace, zvýšit jejich kompetence pro založení nebo řízení sociálních podniků, poskytnout jim reálný vhlad do sociálního podnikání a umožnit jim navázání cenných kontaktů (MPSV, © 2019b). Mimoto jsou organizovány různé konference a přednášky, kde se řeší témata související obecně se sociální ekonomikou, sociálním podnikáním a sociálním zemědělstvím. V Českých Budějovicích se například 22. 11. 2018 konala konference s názvem „Sociální podnikání, podnikání s přesahem“, kterou pořádala RERA a. s. – Regionální rozvojová agentura jižních Čech, která se mimo jiné zaměřuje i na zpracování projektových žádostí. Touto cestou pomohla například sociálnímu podniku Profimex s. r. o. k úspěšnému získání dotace z programu Integrovaného regionálního operačního programu (Regionální rozvojová agentura jižních Čech – RERA a. s., © 2015).

Druhá část hlavního cíle je totožná s první výzkumnou otázkou „Naplní sociální podniky v Jihočeském kraji podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání?“. Z výzkumu vyplývá, že podmínky Věcného záměru splňuje pět podniků, a to kumulativně po dobu delší jednoho roku. Proto by aktuálně měly v případě platnosti zákona možnost podat žádost o uznání statusu sociálního podniku. Je jen otázkou, zda dokážou všechny podmínky plnit i nadále. Jak již bylo zmíněno, u některých podniků bylo hraniční dodržení podmínky, aby alespoň 30 % příjmů pocházelo z vlastních tržeb. Jelikož Věcný záměr blíže nespecifikuje, které příjmy jsou považovány za vlastní je možné, že tuto podmínku a zároveň kumulativní splnění všech podmínek nespĺňuje více zkoumaných podniků. Někteří informanti uváděli, že je velmi těžké prosadit se v tak konkurenčním prostředí, je tedy čím dál těžší najít odběratele a zákazníky, kteří si jejich výrobky/služby koupí a tím jim zajistí dostatečné tržby. Sociální podnik je sice obecně prospěšný, ale jeho prosperita je odvislá od dobrého podnikatelského záměru, který obstojí před konkurencí (Celý, 2016). Myslím si, že je potřeba hledat i jiné příležitosti k podnikání nebo se vydat nějakou inovativní cestou, a nezaměřovat se pouze na činnosti, které většinou navazují

na sociálně terapeutické dílny, jako je keramika, zahradničení, údržba, úklid či gastronomie. Nicméně Venclík (2016) uvádí, že činnost sociálního podniku musí být dobře vybrána, protože ne všechny činnosti jsou vhodné pro sociální podnikání a je možné úspěšně provozovat sociální podnik jen ve vymezeném segmentu činností. S jeho názorem souhlasím, určitě není jednoduché najít vhodnou pracovní činnost, kterou by efektivně zvládaly cílové skupiny osob s různým typem postižení či sociálního znevýhodnění (lidé staršího věku, dlouhodobě nezaměstnaní, po výkonu trestu apod.). To koresponduje i s některými odpověďmi informantů, kteří uváděli, že je obtížné zapracovat nové zaměstnance nebo že je nutné si uvědomit, že zaměstnanci se znevýhodněním opravdu nejsou stejně výkonní jako ti zdraví. Zavedení zákona by tedy vyvolalo větší tlak právě na generování vlastních tržeb a podniky by musely vyvinout mnohem větší úsilí pro dosažení požadovaného procenta vlastních tržeb, jinak by o status sociálního podniku přišly.

Proto je velmi důležité vyvarovat se těchto problémů již před samotným začátkem podnikání a nejdříve si zmapovat trh, najít mezeru v nabídce nebo v již existující nabídce přijít s dobrou cenou či s unikátním/odlišným produktem (Francová, Kurková, 2012). Stávající podniky musí neustále usilovat o zkvalitňování výrobního procesu a tím i samotných výrobků, hledat nové příležitosti v poskytování služeb či výrobě, rozšiřovat svou činnost jak do hloubky, tak i do šířky ve smyslu vstupu do dalších regionů apod. Toto uváděli i někteří informanti jako svou vizi do budoucna, bez které by podnik neměl šanci uspět. Francová a Kurková (2012) taktéž uvádějí důležitost analýzy konkurence např. pomocí kombinace Porterova modelu pěti sil a SWOT analýzy. Podnik, který již déle podniká by tedy neměl zapomínat na průzkum trhu, měl by umět identifikovat měnící se spotřební preference a sledovat, s čím přichází konkurence. V neposlední řadě by měl dbát i na marketingový rozměr podnikání, protože právě dobře nastavené marketingové nástroje jsou nejčastěji tím, co prodává. Sociální podniky na to z mého pohledu nezapomínají, ale chybí jim personální zajištění těchto aktivit. Podniky jsou zaměstnávány spíše specifikou svých zaměstnanců, např. náročností na jejich zapracování, nižším výkonem, potřebou psychosociální podpory, čímž jim vznikají vyšší náklady oproti konkurenci a musí věnovat většinu času na shánění financí pro svůj provoz. Informanti tuto skutečnost také uváděli jako hlavní problém a překážku, se kterou se neustále setkávají a musí ji překonávat. Můj názor podporují i výsledky dotazníkového šetření P3 (2015), kde respondenti jako hlavní problémy

uváděli nedostatek času na rozvoj a plánování či řešení problémů s cílovou skupinou, které jim bere čas. Dle šetření třetina dotazovaných chybí marketingový a komunikační plán a kompetentní osoba zaměřující se na marketing. Někteří respondenti uvedli, že jejich slabinou je vyhledávání nových zákazníků. Přesně proto by byla vhodná právní úprava, která by podnikům poskytla výhody, aby se mohly zaměřit i na podnikatelský rámec věci (nejen na sociální), a tím byly konkurenceschopnější a schopné udržet svou pozici na trhu.

Další podmínkou, jejíž splnění dělalo podnikům problém, bylo „nastavení pravidel pro účast zaměstnanců/členů na chodu podniku“. Tuto podmínku nesplňoval jeden podnik, jelikož by to dle něj byla zbytečná zátěž pro zaměstnance. Jak uvádí Venclík (2016), vnitřní vztahy sociálního podniku by měly směřovat k maximálnímu zapojení zaměstnanců právě do rozhodování, aby bylo dosaženo maximální vyváženosti mezi manažerským řízením a demokratickým rozhodováním. Myslím si, že informování zaměstnanců o chodu podniku by pro ně nebylo zbytečnou zátěží, naopak by dle mého názoru byly více motivovány a věděly, že o jejich výrobky/služby je zájem. Samozřejmě přímé zapojení zaměstnanců do rozhodování o směřování podniku a dalších záležitostech a s tím související hlasovací či rozhodovací právo by některé cílové skupiny zaměstnanců nemusely přijímat kladně. Také by to ani nemuselo být vhodné pro chod podniku např. u zaměstnanců s mentálním postižením. Ostatní podniky tuto podmínku pomyslně sice splňují, ale dle mého názoru by některé podmínku nenaplnili ve smyslu průkaznosti formou dokumentů, které tuto aktivitu dokazují. Podniky by se tedy měly více věnovat administrativě i v tomto ohledu, tedy dělat např. zápisy z porad, aby měly v případě zavedení normy volnou cestu ke statusu sociálního podniku.

Podnik nesplňující výše uvedenou podmínku nenaplnuje ještě s jedním podnikem další podmínku, a to „zveřejňování a transparentnost“. Podniky nezveřejňují své výroční zprávy, ale uvedly, že by nebyl problém začít tuto podmínku naplňovat. Uvedené podniky by v případě zavedení zákona totiž stály o získání statusu sociálního podniku. Z toho lze usuzovat, že pokud zákon vejde v platnost, podniky se budou snažit zmíněné podmínky naplnit, aby si mohly po roce požádat o uznání statusu sociálního podniku. V tuto chvíli jsem z jejich strany cítila nedostatek motivace cokoliv měnit, jelikož zákon je pořád pouhou abstrakcí. Přitom zveřejňování výročních zpráv je dle mého názoru důkazem toho, že podnik nemá co skrývat. Také se v nich nacházejí důležité informace

pro zákazníky či odběratele, zaměstnance, dodavatele, donátory a další zainteresované strany.

Dílčím cílem práce bylo „Otevřít dialog o legislativní úpravě sociálního podnikání“. Někteří informanti měli smíšené názory a nepřikláněli se ani k variantě uzákonění, ani k ponechání současného stavu. To je logické, jelikož zatím nikdo neví, jaká práva a povinnosti by zákon přinesl, tedy zejména jaké výhody by podnikům poskytoval a k čemu by je zavazoval. Mezi klady, které by mohl zákon přinést, informanti uváděli možnost získání určitých výhod a také že by bylo zamezeno zneužití statusu a těchto výhod. Výhodami by měly být například slevy na daních, zvláštní podmínky půjček nebo by podniky měly přednost při získávání veřejných zakázek (Česká justice, 2016). Někteří informanti se shodovali, že by bylo vhodné právně zakotvit základní podmínky, které by znemožňovali zneužití statusu, a to především podmínky týkající se nutnosti prokazovat společensky prospěšnou činnost a opětovně využívat zisk pro rozvoj podniku či k zajištění společensky prospěšné činnosti. Z dotazníkového šetření (P3 – People, Planet, Profit, o. p. s., 2015) 80 % respondentů uvedlo, že by zákon o sociálním podnikání měl existovat. Ve shodě s výzkumem této práce byla v tomto šetření jedním z uváděných důvodů nutnosti zavedení normy potřeba pročistit trh od podniků, které toto označení zneužívají, ačkoliv principy a podmínky sociálního podniku nenaplnějí. Můj názor není nikterak odlišný. Z mého pohledu je zavedení určitých podmínek nezbytnou nutností a zavedení legislativní normy by rozhodně více pomohlo, než uškodilo. S růstem počtu sociálních podniků by rostla zaměstnanost osob s různým znevýhodněním, čímž by se oprostili od závislosti na státní sociální podpoře. Také by docházelo k jejich inkluzi do běžné společnosti a postupně by to mohlo vést k destigmatizaci osob se znevýhodněním. Komora sociálních podniků (© 2014a) vidí nutnost legislativní úpravy zejména v tom, že by sociální podnikání nabylo v České republice na významu a umožnilo by jeho stálý rozvoj a s tím související rozvoj sociální ekonomiky. Taktéž by podpořilo iniciativu k zakládání sociálních podniků, jejichž činnost by mohla provádět změny a řešit lokální problémy.

Naopak jako zápory informanti uváděli další administrativní zátěž, která je pro ně už teď vysilující. Dále kontrolní systém, omezení svobody podnikání, ale také etické hledisko. Kontrolní systém by s sebou určitě nesl spoustu administrativy. Z šetření P3 (2015) vplynuly stejné obavy respondentů. 85 % z dotazovaných by sice bylo pro vznik kontrolního orgánu, který by kontroloval dodržování podmínek sociálního podnikání,

ale část z těchto respondentů uvádí, že by to nesmělo v konečném důsledku přinést zbytečnou administrativní zátěž pro podnikatele. Sociální podnikatelé jsou již teď zatíženy velkým množstvím administrativy například v souvislosti s vyřizováním příspěvku na pracovní místa pro osoby se zdravotním postižením, vykazováním různých dokumentů ve vztahu k získaným dotacím apod. Machotka (2018) se s touto skutečností také ztotožňuje a uvádí, že by se připravovaný zákon měl ubírat takovou cestou, aby nepředstavoval zbytečně velkou byrokratickou zátěž pro sociální podnikatele.

Jeden informant uvedl, že názvem „sociální podnik“ dochází ke stigmatizaci těchto podniků, což by mohlo vést například k jiné motivaci zákazníků kupovat si jejich výrobky / využívat jejich služby či k negativnímu náhledu konkurence na sociální podniky, jako na ty státem zvýhodňované. Dle mého názoru otázka stigmatizace není na místě. Jako více stigmatizující se mi jevil název „chráněná dílna“. Název „sociální podnik“ oproti tomu dává najevo, že se jedná o podnikání, akorát s dalším rozměrem. Stejně tak jako některé podniky zavádí ve své praxi CSR, tedy společensky odpovědné podnikání. To, že by sociální podniky požívaly určité výhody mi přijde naprosto logické, nevidím důvod, proč by se na ně komerční podniky kvůli tomu měly dívat skrze prsty, mají stejnou šanci stát se sociálním podnikem.

Druhá výzkumná otázka „Jaký je názor vedoucích pracovníků sociálních podniků v Jihočeském kraji na Věcný záměr zákona o sociálním podnikání? V čem spatřují jeho výhody a nevýhody?“ nemohla být zodpovězena, jelikož informanti neměli potřebné informace o obsahu Věcného záměru. Nicméně většina informantů uváděla, že pokud by bylo sociální podnikání právně upraveno, měla by tato úprava stanovit pouze základní podmínky, které by poskytovaly dostatečný prostor a svobodu v podnikání. Tyto odpovědi je možné chápat i jako reakci na otázky v druhé části rozhovoru, kde jednotliví informanti měli možnost nahlédnout do toho, jaké podmínky Věcný záměr ukládá. Z odpovědí lze soudit, že se jim tyto podmínky zdály příliš omezující. S tím se ztotožňuje Francová a Kurková (2012), které uvádí, že by podmínky měly být nastaveny motivačně, ale neměly by vytvářet bariéru. Dle autorek by měl ideálně existovat mix finančních nástrojů na podporu sociálních podniků. Strukturální fondy by měly poskytovat granty, banky by měly nabízet zvýhodněné půjčky a měla by existovat poradenská střediska, která by podnikům poskytovala bezplatné poradenství a podporu.

7 ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

Tato práce na téma „Sociální podnikání a jeho rozvoj v Jihočeském kraji“ byla započata literární rešerší dostupných zdrojů a jejich studiem, které směřovalo k sepsání literárního přehledu. V tomto přehledu byly pro zasazení problematiky do širšího kontextu vymezeny základní pojmy týkající se sociální ekonomiky, její subjekty, pilíře a mezinárodní výzkumné společnosti. Poté bylo plynule navázáno na jednu část sociální ekonomiky, a to sociální podnikání, které je předmětem této práce. To bylo nejdříve charakterizováno, dále bylo pojednáváno o legislativní úpravě sociálního podnikání v České republice, jeho podpoře a možnosti získání financí. Vysvětlen byl poté pojem sociální a integrační sociální podnik, s nimiž souvisí i pojem sociální podnikatel. Dále byly uvedeny jednotlivé principy a indikátory sociálního podniku a možné právní formy podnikání, kterých může sociální podnik nabývat. V závěru literárního přehledu byla pro doplnění celé problematiky nastíněna i aktuální situace v České republice a v zahraničí.

V další části práce byly vymezeny cíle, k jejichž dosažení práce směřuje, včetně výzkumných otázek a byly zde operacionalizovány jednotlivé pojmy. Zároveň byla detailně popsána metodika k dosažení těchto cílů a zodpovězení výzkumných otázek. Cílem práce bylo zmapovat stav existujících sociálních podniků na území Jihočeského kraje a zjistit, zda splňují podmínky stanovené ve Věcném záměru zákona o sociálním podnikání. Práce si stanovila i dílčí cíl, kterým bylo otevřít dialog o legislativní úpravě sociálních podniků.

V návaznosti na literární přehled se další část věnovala vlastní práci. Jednotlivé sociální podniky zapojené do výzkumu byly nejdříve charakterizovány za účelem dosažení většího vhledu do aktuální situace v Jihočeském kraji. Z toho důvodu jsou v práci zmíněny také sociální podniky vzniklé na základě dotačních projektů z aktuální výzvy ESF ČR.

Pro výzkum byla využita kvalitativní strategie, metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovor byl veden se sedmi vedoucími pracovníky sociálních podniků působících v Jihočeském kraji, kteří souhlasili se zapojením do výzkumu. Získané informace byly analyzovány, přičemž byl kladen důraz na hledání podobností a odlišností v odpovědích jednotlivých informantů.

Vyhodnocení výsledků z polostrukturovaných rozhovorů vedlo k zodpovězení výzkumných otázek a zhodnocení, zda bylo dosaženo stanovených cílů práce. První výzkumná otázka „Naplnují sociální podniky v Jihočeském kraji podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání?“ byla vyhodnocena následovně. Ze sedmi zkoumaných sociálních podniků splňuje podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání pět podniků, které by aktuálně měli v případě platnosti zákona možnost podat žádost o uznání statusu sociálního podniku. Zbylé dva zkoumané podniky některé podmínky nesplňují. Jeden zkoumaný podnik nesplňuje podmínku „nastavení pravidel pro účast zaměstnanců/členů na chodu podniku“. Společně s dalším podnikem nesplňuje dále i podmínku „zveřejňování a transparentnosti“. V případě legislativního zakotvení sociálního podnikání by oba podniky chtěly usilovat o získání statusu sociálního podniku. Podniky by se tedy měly snažit zmíněné podmínky naplnit, aby si v případě zavedení nové právní normy mohly po roce kumulativního plnění všech podmínek podat žádost o uznání statusu sociálního podniku. Jeden informant si není jistý splněním podmínky dosažení „minimálně 30 % příjmů z vlastních tržeb“. Tato podmínka byla hraniční i u některých dalších podniků. Druhá výzkumná otázka „Jaký je názor vedoucích pracovníků sociálních podniků v Jihočeském kraji na Věcný záměr zákona o sociálním podnikání? V čem spatřují jeho výhody a nevýhody?“ nebyla přímo naplněna z toho důvodu, že informanti nebyli obeznámeni se zněním Věcného záměru. Své názory vyjadřovali spíše všeobecně k legislativní úpravě sociálního podnikání.

Z vyhodnocení výsledků kvalitativního výzkumu lze říci, že hlavní i dílčí cíle práce byly naplněny. Hlavním cílem práce bylo „Zmapovat stav existujících sociálních podniků na území Jihočeského kraje a zjistit, zda splňují podmínky stanovené ve Věcném záměru zákona o sociálním podnikání“. První část tohoto cíle byla naplněna pomocí průzkumu, který zmapoval existující sociální podniky, dále analýzou webových stránek jednotlivých podniků a vedením strukturovaných rozhovorů s vedoucími pracovníky těchto sociálních podniků. Průzkumem bylo zjištěno, že kromě sedmi zkoumaných podniků existuje ještě pět podniků, které vznikly na základě aktuální dotační výzvy č. 129 ESF ČR „Podpora sociálního podnikání“. Dále funguje dalších šest podniků, jejichž zástupci odmítly na výzkumu spolupracovat. V průběhu výzkumu jsem se také dozvěděla o jednom začínajícím sociálním podniku, který v nejbližší době zahájí provoz v Českých Budějovicích. Výčet všech zjištěných podniků je uveden v příloze č. 4. Druhá část cíle týkající se naplňování podmínek Věcného záměru byla naplněna pomocí analýzy

informací poskytnutých při rozhovorech, jak již bylo rozpracováno na předešlé straně zodpovězením první výzkumné otázky.

V práci byl dále stanoven i dílčí cíl, kterým bylo „otevřít dialog o legislativní úpravě sociálních podniků“. Ke splnění dílčího cíle přispěla poslední část rozhovoru týkající se názoru informantů na legislativní úpravu sociálního podnikání. Informanti spatřují klady především ve výhodách, které by zákon mohl přinést či v zamezení zneužívání statusu sociálního podniku, respektive finančních výhod a úlev. Mezi možné zápory informanti řadili zejména další administrativní zátěž, kontrolní systém, omezení svobody podnikání a z etického hlediska i stigmatizaci názvu. Jiní informanti se shodovali, že by bylo vhodné uzákonit takové podmínky, aby nedocházelo ke zneužívání statusu „sociální podnik“. Dle nich by bylo vhodné, aby zájemci o tento status museli prokazovat společensky prospěšnou činnost a opětovné využívání zisku pro rozvoj podniku nebo k zajištění společensky prospěšné činnosti.

Přínos práce je spatřován v nalezení odpovědi na potřebu právního ukotvení sociálních podniků v Jihočeském kraji. Tyto odpovědi již byly zaznamenány v předešlých odstavcích této kapitoly. Ve shrnutí je dle informantů potřeba legislativně upravit sociální podnikání a jeho podmínky, nicméně je nutné ponechat dostatek prostoru pro svobodu podnikání a nezatěžovat sociální podnikatele přílišnou administrativou. Práce dále poskytuje zpětnou vazbu samotným podnikům o tom, zda naplňují podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání a vzhledem k neznalosti Věcného záměru jim účast na rozhovoru taktéž pomohla ke zjištění toho, jaké podmínky Věcný záměr vymezuje. Široké veřejnosti poté práce zprostředkuje ucelený přehled o sociálním podnikání a sociálních podnicích, ať už obecně či konkrétně v Jihočeském kraji.

V průběhu práce bylo zjištěno, že adresář sociálních podniků je neaktuální – co se Jihočeského kraje týče, tři uvedené podniky nefungují a několik dalších naopak vzniklo. Vzhledem k této okolnosti by dle mého názoru bylo vhodné využít potenciálu online adresáře sociálních podniků a pokusit se ho zrevidovat z důvodu nalezení již zaniklých podniků, a následně tyto podniky z adresáře vyřadit. Dále by bylo potřeba zaměřit se na vyhledání nově vzniklých sociálních podniků a adresář o ně doplnit. Jelikož se tato práce zaměřovala na Jihočeský kraj, využila jsem výzkumu k tomu, abych sestavila seznam všech zjištěných sociálních podniků (viz příloha č. 4), ať těch zapojených do výzkumu, tak i dalších, kteří spolupráci z různých důvodů odmítly.

Do seznamu jsou zahrnuty i podniky vzniklé na základě aktuální dotační výzvy ESF ČR, dále podnik, který v nejbližší době začne fungovat a dva podniky, které do adresáře přibyly po ukončení výzkumu. Celkem je tedy zaznamenáno 20 jihočeských sociálních podniků.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ANHEIER, H., K., 2005. *Nonprofit Organisations - Theory, management, policy* [online]. Abingdon: Routledge. 464 s. [cit. 2018-12-01]. ISBN 0-203-33725-5.
Retrieved from:
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.452.6420&rep=rep1&type=pdf>
2. BEDNÁRIKOVÁ, D., FRANCOVÁ, P., 2011. *Studie infrastruktury sociální ekonomiky v ČR - Plná verze* [online]. Praha: Nová ekonomika, o. p. s. 36 s. [cit. 2018-10-25]. ISBN 978-80-260-0934-4. Dostupné z: https://www.ceske-socialni-podnikani.cz/images/pdf/Studie_infrastruktury_TESSEA_plna_verze_podzim2011.pdf
3. BRITISH COUNCIL, 2018. *The state of social enterprise in Kenya* [online]. [cit. 2018-11-25]. Retrieved from: http://sewfonline.com/wp-content/uploads/2018/09/state_of_social_enterprise_in_kenya_british_council_final.pdf
4. CIRIEC INTERNATIONAL, © 2018. *Who we are* [online]. [cit. 2018-11-25]. Retrieved from: <http://www.ciriec.uliege.be/en/who-we-are/>
5. COWORKINGTABOR, © 2019. *Úvod* [online]. [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <http://www.coworkingtabor.cz/uvod.html>
6. CZECHTRADE, © 1997 - 2019. *Charakteristika Jihočeského kraje* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/charakteristika-jihoceskeho-kraje-1914.html>
7. ČESKÁ JUSTICE, © 2018. *Český právní řád bude obohacen o sociální podnikání* [online]. [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2016/04/cesky-pravni-rad-bude-obohacen-o-socialni-podnikani-stat-ho-chce-zvyhodnovat/>
8. ČESKÉ SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ, © 2018. *Adresář sociálních podniků* [online]. [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <https://www.ceske-socialni-podnikani.cz/adresar-socialnich-podniku>
9. DEVEROVÁ, L., DOHNALOVÁ, M., LEGNEROVÁ, K., POSPÍŠILOVÁ, T., 2015. *Lidské zdroje v sociálních podnicích*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 188 s. ISBN 978-80-7552-060-9.
10. DISMAN, M., 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. 374 s. ISBN 978-80-246-1966-8.

11. DOHNALOVÁ, M. et al., 2012. *Sociální ekonomika, sociální podnikání: podnikání pro každého*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 132 s. ISBN 978-80-7357-269-3.
12. DOHNALOVÁ, M., PRŮŠA, L. et al., 2011. *Sociální ekonomika*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 176 s. ISBN 978-80-7357-573-1.
13. DOMEČEK - STŘEDISKO PRO VOLNÝ ČAS A INTEGRACI DM ČČSH, © 2019. *Chráněná dílna* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://www.domecek.org/chranena-dilna/>
14. EHSV, 2017. *Nedávný vývoj sociální ekonomiky v Evropské unii* [online]. Evropská unie. 25 s. [cit. 2018-28-11]. doi:10.2864/659700. Dostupné z: <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-17-876-cs-n.pdf>
15. EMES, 2018 ©. *Who we are* [online]. [cit. 2018-11-25]. Retrieved from: <https://emes.net/who-we-are/>
16. EUROPEAN COMMISSION, 2018. *Social economy in the EU* [online]. [cit. 2018-11-25]. Retrieved from: https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy_en
17. FOKUS TÁBOR, 2019. *O našem spolku* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://www.fokustabor.cz/o-nas>
18. FRANCOVÁ, P., KURKOVÁ, G., 2012. *MANUÁL: Jak založit sociální podnik* [online]. Praha: P3 - People, Planet, Profit, o. p. s. 44 s. [cit. 2018-11-23]. ISBN 978-80-260-4042-2. Dostupné z: https://www.ceske-socialni-podnikani.cz/images/pdf/Manual_Jak_zalozit_socialni_podnik_P3_u.pdf
19. FUTURUM F s. r. o., 2019. *Poslání společnosti* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://www.futurumf.cz/>
20. HANZL, D., 2014. *Metody a techniky sociálního výzkumu* [online]. 104 s. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://www.vspj.cz/ISBN/Opory%20-%20V%C5%A0PJ/Metody%20a%20techniky%20socialniho%20vyzkumu%20-%20Daniel%20Hanzl.pdf>
21. HUNČOVÁ, M., 2010. *Ekonomický rozměr občanské společnosti*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR. 240 s. ISBN 978-80-7357-545-8.
22. INSTITUT PRO PAMÁTKY A KULTURU, o. p. s., © 2019. *Portál Propamátky* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.propamatky.info/cs/portal-propamatky/>
23. IVANOVÁ, K., OLECKÁ, I., 2010. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, o. p. s. 44 s. ISBN 978-80-87240-33-5.

24. JONES, C., 2011. *Is social enterprise the way forward for public services?* [databáze]. 107 (4), 12-14. ISSN 09547762.
25. KOMORA SOCIÁLNÍCH PODNIKŮ, © 2014. *Návrh zákona o sociálním podnikání* [online]. [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <https://www.komora-socialnich-podniku.cz/socialni-podnikani/navrh-zakona-o-socialnim-podnikani/>
26. KOMORA SOCIÁLNÍCH PODNIKŮ, © 2014a. *Sociální podnikání* [online]. [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <https://www.komora-socialnich-podniku.cz/socialni-podnikani/>
27. KOMORA SOCIÁLNÍCH PODNIKŮ, © 2014b. *Věcný záměr zákona o sociálním podnikání* [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://www.komora-socialnich-podniku.cz/socialni-podnikani/navrh-zakona-o-socialnim-podnikani/>
28. LAI, Z., ZHOU, H., 2017. Making Strides in Social Innovation. *Social Innovation and Social Transition in East Asia* [databáze]. 15 (2), 7-9. ISSN 15427099.
29. MADLENKA, 2019. *Úvod* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://www.madlenkapisek.cz/>
30. MACHOTKA, K., 2018. *Zákon o sociálním podnikání* [online]. [cit. 2018-11-22]. Dostupné z: <https://www.isp21.cz/blogy/zakon-o-socialnim-podnikani>
31. MIAO, X., ZHANG, S., 2011. Comparative study of social enterprise and social entrepreneur among European countries, United States and China. *Interdisciplinary Studies Journal* [databáze]. 1(2), 13-18. ISSN 1799-2702.
32. MOSHER-WILLIAMS, R., 2018. The Strength of Social Enterprise. *Leading Innovation* [databáze]. 16 (1), 6-12. ISSN 15427099.
33. MPSV, © 2018. *České sociální podnikání - Financování* [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.ceske-socialni-podnikani.cz/financovani>
34. MPSV, © 2019a. *Principy a definice* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://ceske-socialni-podnikani.cz/socialni-podnikani/principy-a-definice>
35. MPSV, © 2019b. *Stáže v sociálních podnicích* [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://ceske-socialni-podnikani.cz/poradenstvi/staze-v-socialnich-podnicich>
36. MPSV, © 2019c. *Podpora sociálního podnikání* [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/vyzva-129-opz>
37. MPSV, © 2019d. *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením* [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/zamest/zamestnaniosob/zmeny-v-systemu-podpory-zamestnavani-ozp-od-20180101.pdf>

38. NAZARET - STŘEDISKO DM CČSH, 2019. *O nás* [online]. [cit. 2019-03-26].
Dostupné z: http://www.nazaret.cz/uvod.php?stranka=o_nas
39. P3 – PEOPLE, PLANET, PROFIT, o. p. s., 2012. *Příklady dobré praxe aneb sociální podnikání v České republice i zahraničí*. Praha: P3 - People, Planet, Profit, o. p. s. 47 s. ISBN: 978-80-260-4043-9
40. P3 – PEOPLE, PLANET, PROFIT, o. p. s., 2015. *Vyhodnocení dotazníkového šetření sociálních podniků v ČR* [online]. [cit. 2018-11-23]. Dostupné z:
http://www.p-p-p.cz/media/com_form2content/documents/c1/a22/f48/Socialni_podniky_setreni_2015.pdf
41. POMOC TÝN NAD VLTAVOU, 2019. *Poslání a cíle* [online]. [cit. 2019-03-26].
Dostupné z: <https://www.pomocyn.cz/o-nas/poslani-a-cile/>
42. PROCHÁZKA, J. et al., 2016. *Ekonomická demokracie: teorie a praxe*. Praha: KSLP - Česká společnost pro zaměstnaneckou participaci, z. s. 199 s. ISBN 978-80-270-0805-6.
43. PROJEKTY OPZ, 13. 12. 2018. *První Písecká Polivkárna* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/projekty-opz/-/asset_publisher/ODuZumtPTtTa/content/prvni-pisecka-polivkarna?inheritRedirect=false
44. PROJEKTY OPZ, 19. 3. 2019. *Vývařovna Temelín* [online]. [cit. 2019-03-26].
Dostupné z: https://www.esfcr.cz/projekty-opz/-/asset_publisher/ODuZumtPTtTa/content/vyvarovna-temelin?inheritRedirect=false
45. PROJEKTY OPZ, 21. 12. 2018. *Plavnická s. r. o. - výroba a prodej malých hranatých balíků sena* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z:
https://www.esfcr.cz/projekty-opz/-/asset_publisher/ODuZumtPTtTa/content/plavnicka-s-r-o-vyroba-a-prodej-malych-hranatych-baliku-sena?inheritRedirect=false
46. PROJEKTY OPZ, 3. 12. 2018. *NA DOBRÉ ADRESE* [online]. [cit. 2019-03-26].
Dostupné z: https://www.esfcr.cz/projekty-opz/-/asset_publisher/ODuZumtPTtTa/content/na-dobre-adrese?inheritRedirect=false
47. PROJEKTY OPZ, 9. 11. 2018. *BODY FOOD - restaurace moderního životního stylu* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/projekty-opz/-/asset_publisher/ODuZumtPTtTa/content/body-food-restaurace-moderniho-zivotniho-stylu?inheritRedirect=false

48. REGIONÁLNÍ ROZVOJOVÁ AGENTURA JIŽNÍCH ČECH - RERA a.s., © 2015. *Reference podnikatele* [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://www.rera.cz/reference-podnikatele/>
49. SKOVAJSA, M. et al., 2010. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál. 376 s. ISBN 978-80-7367-681-0.
50. SOCIAL ENTERPRISE WORLD FORUM, 2018. *Scotland's Social Enterprise Strategy* [online]. [cit. 2018-11-25]. Retrieved from: <http://sewfonline.com/scotlands-social-enterprise-strategy/>
51. TESSEA ČR, © 2019. *Definice a principy sociálního podnikání* [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://www.tessea.cz/tessea-o-nas/definice-a-principy-socialniho-podnikani>
52. TESSEA ČR, z. s., © 2018. *Definice a principy sociálního podniku* [online]. [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <http://www.tessea.cz/tessea-o-nas/definice-a-principy-socialniho-podnikani>
53. ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, © 2019. *Věcný záměr zákona o sociálním podnikání* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNA8RJ6WUJ>
54. Věcný záměr zákona o sociálním podnikání, 2017. [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.komora-socialnich-podniku.cz/socialni-podnikani/navrh-zakona-o-socialnim-podnikani/>
55. VENCLÍK, M. et al., 2016. *Sociální podnikání v praxi* [online]. Brno: Komora sociálních podniků. 66 s. [cit. 2018-12-01]. ISBN 978-80-905683-4-1. Dostupné z: http://www.komora-socialnich-podniku.cz/wp-content/uploads/2014/03/Brozura_soc_podnikani_2016_FINAL.pdf
56. VLÁDA ČR, 15. 5. 2017. *Věcný záměr zákona o sociálním podnikání* [online]. [cit. 2018-11-22]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jan_chvojka/aktualne/vlada-schvalila-vecny-zamer-zakona-o-socialnim-podnikani-156279/
57. VLÁDA ČR, 5. 10. 2016. *Minimální mzda se sjednotí a zvýší na 11 tisíc korun* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/minimalni-mzda-se-sjednoti-a-zvysi-na-11-tisic-korun-149536/>
58. VOJTÍŠEK, P., 2012. *Výzkumné metody: Metody a techniky výzkumu a jejich aplikace v absolventských pracích vyšších odborných škol*. Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní. 54 s. ISBN 978-80-905109-3-7.

59. VYSKOČIL, M., 2014. *Podklad pro koncepci politiky vlády vůči NNO do roku 2020 - Sociální podnikání* [online]. [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/studie_vyskocil_pro_web.pdf
60. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, 2006. [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>
61. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435?text=z%C3%A1kon+o+zam%C4%9Bstnanosti>
62. ZHAO, M., 2012. The Social Enterprise Emerges in China. *Stanford Social Innovation Review* [databáze]. 10 (2), 30-35. ISSN 15427099.

SEZNAM TABULEK A SCHÉMAT

Tabulka 1: Přehled sociálních podniků	42
Tabulka 2: Podmínky Věcného záměru zákona o sociálním podnikání.....	58
Schéma 1: Důvod založení	44
Schéma 2: Právní forma podnikání	46
Schéma 3: Cílová skupina	47
Schéma 4: Problémy.....	49
Schéma 5: Budoucnost podniku.....	51
Schéma 6: Společensky prospěšná činnost.....	52

PŘÍLOHY

Příloha 1 – Část Věcného záměru zákona o sociálním podnikání

Definice sociálního podniku

Sociální podnik bude definován jako fyzická nebo právnická osoba, které byl přiznán status sociálního podniku, přičemž nárok na přiznání statusu bude mít subjekt, který splní kumulativně tyto podmínky:

- podniká,
- jeho zakladatelské právní jednání stanovuje způsob vykonávání společensky prospěšné činnosti a podmínky nakládání se ziskem použitým pro další rozvoj sociálního podniku a/nebo na zajištění společensky prospěšné činnosti; sociální podnik, který je fyzickou osobou, stanovuje způsob vykonávání společensky prospěšné činnosti a podmínky nakládání se ziskem prohlášením, které uveřejňuje způsobem umožňujícím dálkový přístup,
- má nastavena pravidla pro účast zaměstnanců a členů na směřování podniku,
  - zaměstnanci a/nebo členové jsou pravidelně a systematicky informováni o chodu podniku, výsledcích hospodaření a naplňování společensky prospěšných cílů – informace jsou průběžně poskytovány zaměstnancům, jsou nastaveny participativní způsoby hodnocení naplňování společensky prospěšných cílů, o jejichž realizaci jsou zaměstnanci průběžně informováni (organizování setkání se zaměstnanci a provedení zápisů z příslušných schůzí, e-mailová komunikace, interní zpravodaj, příp. jiný prokazatelný způsob)nebo
  - zaměstnanci a/nebo členové jsou zapojeni do rozhodování o směřování podniku; disponují hlasovacím či rozhodovacím právem umožňujícím účinně ovlivnit směřování sociálního podniku, zaměření jeho podnikatelských aktivit, V kontextu jednotlivých právních forem bude zákon specifikovat, jakým způsobem bude toto zapojení realizováno, přitom bude brán ohled na to, aby tato podmínka nebyla nepřiměřeně odrazující pro zájemce o sociální podnikání;
- více než 50 % svého zisku před zdaněním, včetně nerozděleného zisku z minulých let, reinvestuje do rozvoje svého sociálního podniku a/nebo pro zajištění

společensky prospěšné činnosti a zveřejňuje informace o využití případného zisku použitého na rozvoj sociálního podniku a/nebo na společensky prospěšnou činnost,

- směřuje k naplnění environmentálního prospěchu – zohledňuje environmentální aspekty výroby i spotřeby (zákon bude tuto podmínku blíže specifikovat),
- má minimálně 30 % příjmů z vlastních tržeb; zákon bude definovat, co představuje vlastní tržby sociálního podniku tak, aby bylo bráněno zneužívání statusu sociálního podniku např. k podvodnému čerpání dotací nebo k přeprořádání zakázek (pokud by např. mezi benefity patřil zvýhodněný přístup do výběrových řízení),
- nenarušuje místní společenství nad míru nutnou k provozování podnikání; zákon bude opět specifikovat, kdy je tato podmínka považována za splněnou,
- zaměstnává alespoň jednu osobu a současně zaměstná osoby v souhrnné výši nejméně jednoho plného úvazku přepočteného stavu zaměstnanců nepřetržitě po dobu alespoň 12 měsíců před podáním žádosti o status sociálního podniku,
- zveřejňuje svoje zakladatelské právní jednání, v případě podnikající fyzické osoby nahrazené prohlášením o způsobech vykonávání společensky prospěšné činnosti, a svoje každoroční výroční zprávy, způsobem umožňujícím dálkový přístup,
- zveřejňuje svoje konečné vlastníky a má transparentní vlastnickou strukturu; podmínka transparentnosti se bude týkat i finančních rezerv a dceřiných společností sociálního podniku,
- nemá dluhy po splatnosti vůči daňové správě nebo dluhy po splatnosti na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti či na pojistném na veřejném zdravotním pojištění,
- není v procesu likvidace nebo v úpadku dle insolvenčního zákona,
- jeho statutární orgány jsou bezúhonné ve smyslu živnostenského zákona,
- má uzavřeno alespoň jedno období jako podnikající osoba a zároveň po dobu nejméně 12 měsíců před podáním žádosti o status sociálního podniku nebo statusu integračního sociálního podniku splňuje všechny podmínky pro dosažení tohoto statusu

Definice integračního sociálního podniku

Integrační sociální podnik bude definován jako fyzická nebo právnická osoba, které byl přiznán status integračního sociálního podniku, přičemž nárok na jeho přiznání bude mít subjekt naplňující výše uvedenou definici sociálního podniku, který zaměstnává a sociálně začleňuje osoby znevýhodněné na trhu práce, za následujících podmínek:

- podíl znevýhodněných zaměstnanců tvoří alespoň 30 % průměrného ročního počtu zaměstnanců přepočteného na úvazky (poměr zaměstnanců ze znevýhodněných skupin vůči celkovému počtu zaměstnanců se vyjadřuje v průměrných ročních přepočtených stavech zaměstnanců, do kterých se započítávají zaměstnanci s pracovní smlouvou a dohodou o pracovní činnosti) a
- provádí prokazatelné aktivity směřující k dalšímu uplatnění těchto osob na trhu práce a/nebo sociální integraci a zajišťuje svým znevýhodněným zaměstnancům psychosociální podporu.

Znevýhodněnými osobami jsou:

- fyzické osoby se zdravotním postižením,
- sociálně znevýhodněné fyzické osoby, které bude zákon definovat jako osoby
  - věkově znevýhodněné,
  - s nízkou či obtížně uplatnitelnou kvalifikací,
  - pečující o závislé členy domácnosti,
  - s trestní minulostí,
  - v bytové či hmotné nouzi,
  - jinak ohrožené diskriminací na trhu práce

Osoba se považuje za znevýhodněnou po dobu, po kterou toto znevýhodnění trvá (Komora sociálních podniků, © 2014b).

Příloha 2 – Polostrukturovaný rozhovor

1. Všeobecné otázky

- Jaké byly hlavní pohnutky k založení sociálního podniku?
- Jak byl tento start financován?
- Na co se zaměřujete (služby, výroba, výzkum) a z jakého důvodu?
- Jakou jste zvolili právní formu podnikání a z jakého důvodu?
- Naráželi jste při zakládání podniku na nějaké překážky? Jaké?
- Jak je Váš podnik financován v současné době?
- Setkáváte se s nějakými překážkami, bariérami či problémy? S jakými a jak je řešíte?
- Myslíte, že je provoz Vašeho podniku udržitelný i do budoucna? Proč si to myslíte?
- Plánujete do budoucna rozšíření, inovace, zaměření na další cílovou skupinu apod.?

Integrační sociální podnik:

- Jakou cílovou skupinu znevýhodněných osob zaměstnáváte a z jakého důvodu?
- Jak vybíráte a odkud získáváte Vaše pracovníky?
- Jaké je jejich pracovní doba?

2. Otázky na naplňování podmínek Věcného záměru zákona o soc. podnikání

- Jakou společensky prospěšnou činnost, popř. činnosti Váš podnik vykonává?
- Jedním z požadavků je využívání alespoň poloviny zisku k dalšímu rozvoji podniku nebo k zajištění společensky prospěšné činnosti, je u Vás tento požadavek již teď naplněn?
- Dalším požadavkem je mít minimálně 30 % příjmů z vlastních tržeb, odhadnete, zda tento požadavek naplňujete?
- Zohledňujete při chodu Vašeho podniku také environmentální prospěch? Nenarušujete provozem podniku místní společenství?
- Velkou částí sociálního podnikání by dle Záměru zákona měla být účast zaměstnanců a členů na směřování podniku či dokonce jejich zapojení na rozhodování, tedy hlasovací právo. Je tomu tak ve Vašem podniku a jak se to projevuje?
- Dalším požadavkem týkajícím se zaměstnanců je zaměstnávání alespoň jedné osoby a zároveň v souhrnu úvazků naplnit jeden plný úvazek, splňujete tento požadavek?

- Zveřejňujete výroční zprávy, zakladatelské právní jednání a způsob vykonávání společensky prospěšné činnosti?
- Zveřejňujete také vlastníky podniku? Máte transparentní vlastnickou strukturu, finanční rezervy, popř. dceřiné společnosti?
- Máte nějaké dluhy po splatnosti vůči daň. správě nebo na pojistném?
- Jste v likvidaci nebo v úpadku?
- Jsou Vaše statutární orgány bezúhonné?
- Fungujete alespoň jedno období jako podnikatelská osoba?

Integrační sociální podnik:

- Tvoří osoby se znevýhodněním minimálně 30 % ze všech Vašich zaměstnanců (dle úvazků)?
- Provádíte aktivity k uplatnění těchto osob na trhu práce, sociální integraci a zajišťujete jim psychosociální podporu?

3. Otázky na názor na Věcný záměr zákona o sociálním podnikání

- Je dle Vašeho názoru nutnost legislativně upravovat sociální podnikání? Proč si to myslíte?
- Je Vám znám Věcný záměr zákona o sociálním podnikání?
- Pokud ano:
  - Jaký na něj máte názor?
  - Vytvořilo by se dle Vašeho názoru jeho zavedením příznivější klima pro zakládání nových sociálních podniků? Z jakého důvodu si to myslíte?
  - Bylo by jeho zavedení, a tedy následné získání statusu soc. podniku přínosem pro Vaše podnikání? V čem? Pokud ne, tak proč byste neusilovali o získání tohoto statusu?
  - Napadají Vás nějaké nedostatky, které záměr obsahuje, nebo naopak co mu chybí?
- Napadá Vás něco na doplnění našeho rozhovoru?

Příloha 3 – Informovaný souhlas

Vážená paní, vážený pane,

obracím se na Vás s prosbou o spolupráci. V současné době vypracovávám závěrečnou práci na téma Sociální podnikání a jeho rozvoj v Jihočeském kraji. V rámci této práce provádím výzkum, jehož cílem je zmapovat stav existujících sociálních podniků na území Jihočeského kraje a zjistit, zda splňují podmínky stanovené ve Věcném záměru zákona o sociálním podnikání. Dílčím cílem je otevřít dialog o legislativní úpravě sociálních podniků. Pro naplnění cílů bude použita kvalitativní výzkumná strategie, metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru, přičemž rozhovory budou prováděny se zástupci sociálních podniků fungujících v Jihočeském kraji. Rozhovor bude probíhat tváří v tvář, trvat okolo 1 h a z důvodu snadnějšího zpracování výsledků bude jeho zvuková stopa nahrávána na mobilní telefon. Z účasti na výzkumu pro Vás vyplývají určité výhody, popř. rizika. Přínos práce je spatřován zejména v nalezení odpovědi na potřebu právního ukotvení pohledem sociálních podniků v Jihočeském kraji. Práce dále poskytne zpětnou vazbu samotným podnikům zapojeným do šetření. Široké veřejnosti zprostředkuje ucelený přehled o sociálním podnikání, ať už obecně či konkrétně v Jihočeském kraji, čímž bude dosaženo většího povědomí o této formě podnikání a konkrétních podnicích. Rizika účasti na mém výzkumu mi nejsou známa.

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s účastí na výše uvedeném výzkumu. Studentka mne informovala o podstatě výzkumu a seznámila mne s cíli, metodami a postupy, které budou při výzkumu používány, stejně jako s výhodami a riziky, které pro mne z účasti na výzkumu vyplývají. Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou anonymně zpracovány a použity pro účely vypracování závěrečné práce studentky.

Měl/a jsem možnost si vše řádně, v klidu a v dostatečně poskytnutém čase zvážít. Měl/a jsem možnost se studentky zeptat na vše pro mne podstatné a potřebné. Na tyto dotazy jsem dostal/a jasnou a srozumitelnou odpověď.

Prohlašuji, že beru na vědomí informace obsažené v tomto informovaném souhlasu a souhlasím se zpracováním osobních a citlivých údajů účastníka výzkumu v rozsahu, způsobem a za účelem specifikovaným v tomto informovaném souhlasu.

Tento informovaný souhlas je vyhotoven ve dvou stejnopisech, každý s platností originálu, z nichž jeden obdrží účastník výzkumu a druhý studentka.

Jméno, příjmení a podpis účastníka výzkumu: .....

V: ..... dne: .....

Jméno, příjmení a podpis studentky: .....

Příloha 4 – Seznam sociálních podniků v Jihočeském kraji

Stav k 8. 4. 2019: 20 sociálních podniků v Jihočeském kraji

Projekty z Výzvy č. 129 Podpora sociálního podnikání Operačního programu

Zaměstnanost 2014-2020:

BODY FOOD – Info Expres s. r. o. – České Budějovice

NA DOBRÉ ADRESE – z5mysl, s. r. o. – České Budějovice

Plavnická s. r. o. – Kamenný Újezd

První Písecká Polívkárna – Sociální Institut, s. r. o – Písek

Vývařovna Temelín – Domovy KLAS, o. p. s. – Temelín

Fungující sociální podniky z online adresáře sociálních podniků:

CoWorkingTabor.cz – Handi Group CZ s.r.o. – Tábor

Domeček – Středisko pro volný čas a integraci DM CČSH – Trhové Sviny

Dřevovýroba Nová Pec, s.r.o. – Nová Pec

Futurum F, s. r. o. – spolek Fokus Tábor – Tábor

Jihočeské centrum rovných příležitostí z. ú. – Prachatice

Madlenka, o. p. s. – Fokus, z. ú. – Písek

Nazaret, středisko DM CČSH – Borovany

POMOC Týn nad Vltavou – Čihovice

PROPAMÁTKY – Institut pro památky a kulturu, o. p. s. – Písek

Sociální podniky nově zařazené do adresáře (po ukončení výzkumu):

KARTON s.r.o. – Dolní Bukovsko

Ultina s.r.o. – České Budějovice

Další sociální podniky zjištěné z různých zdrojů:

Fér Café – České Budějovice

Pasta Artigianale Fresca s.r.o. – České Budějovice

Profimex, s. r. o. – Týn nad Vltavou

Tovla s. r. o. – Zliv

SEZNAM ZKRATEK

CIRIEC – Mezinárodní centrum pro výzkum a informace o veřejné, sociální a kooperativní ekonomice

EHSV – Evropský hospodářský a sociální výbor

EMES – mezinárodní výzkumná síť v oblasti sociálního podnikání

ESF ČR – Evropský sociální fond České republiky

EU – Evropská unie

IPRÚ – Integrovaný plán rozvoje území

IROP – Integrovaný regionální operační program

ITI – Integrované územní investice

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NNO – nestátní nezisková organizace

odst. – odstavec

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

OZP – osoba se zdravotním postižením

P3 – P3 – People, Planet, Profit, o. p. s.

PGRLF – Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond

písm. – písmeno

pozn. – poznámka

SP1 – informant sociálního podniku 1

SP2 – informant sociálního podniku 2

SP3 – informant sociálního podniku 3

SP4 – informant sociálního podniku 4

SP5 – informant sociálního podniku 5

SP6 – informant sociálního podniku 6

SP7 – informant sociálního podniku 7

TESSEA – Tematická síť pro sociální ekonomiku

USA – Spojené státy americké